I
I
3549

BIBLIOTHÈQUE
DE
L'UNION GÉNÉRALE ARMÉNIENNE
DE BIENFAISANCE

FONDATION
BOGHOS NUBAR PACHA

Fonds :
Mgr. MALACHIA ORMANIAN
DON DE SES HÉRITIERS

BIBLIOTHÈQUE NUBAR
No
COTE III.9.1.
U.G.A.B

2000

431ЦZ 3549-ЦЗ

1218
551
1769

1147
551
1698

ԳԻՐՔ ԽՈՍՏՈ ՎԱՆՈՒԹԵԱՆՑ:

ՈՐ Է՝ ՄԻ ԴՅՒՐՈՒԹԵԱՆՑ

խորհրդոց սրբոյ եկեղեցւոյ:

Յօրինեցեալ ՚ի Միաբանից Ս̃ որդւայց Ս̃ն օգտի զղջացելոց. շահաւոր եւ օգտակար առ ՚ի փրկութիւն հոգւոց ճշմարիտ զղջացելոց:

Որովք կարիցեն վեր ընդունել զկերպ՝ եւ զորպիսութին ուղղապէս խոստովանելոյ

Այլ եւ բանս ինչ օգտակարս պատշաճաւորս կենցուցանելոյ զհոգիս. Ժողովեցեալ աստանօր շարաբարդեցաք զոր ընկալեալ զմ̃նէ գոհասջիք:

՚Ի Հայրապետութեան Տ̃ն Սահապետի Կաթուղիկոսի սրբոյ աթոռոյն Էջմիածնի:

Հոգաբարձութեամբ Տ. Ծատուրի ագուլեաց դաշտեցւոյ:

՚Ի փառս այ եւ ամբծի յղացման մօրն այցելուհւոյ կուսին որոյ բարեխօսութիւն անպակաս լիցի ՚ի մէնջ Ա̃մէն

Թուին փրկչին ՌՉՂԸ եւ հայոց ՌՄԽԷ:
՚Ի Կոստանդնուպօլիս:

Յաղագս խոստովանութեան համառօտ ծանօթութիւն.

Կամեցող ուսուցանել զխոստովանահայրս որք ոչ են լիապէս տեղեակք և հմուտք յամենի։ Արարի համառօտ հաւաքումն ՚ի յուսումն։ Որով տացի նոցա ճանապարհ իմանալ և զնմանս սոցա. այլ ոչէ հարկ յիւրաքանչիւր յումեքէ հարցանել որ ինչ գրեալ են աստ. բայց զբազումս կամ զսակաւս ըստ որպիսութեան անձանց եկելոցն ՚ի խոստովանութիւն։ Այսինքն զի այլ կերպիւ պարտէ հարցանել զեկեղեցականս. և այլ կերպիւ զաշխարհականս. և այլ կերպիւ զիշխանս. և զզինուորս. և այլ կերպիւ զռամիկս։

Եւ զհաւաքումն զայս յերկուս մասունս բաժանեցի. Առաջինն եղեւ ընդհանրական ուսումն և զկերպ որոնելոյն ՚ի յեօթն մահու չափ մեղացն գլխաւորաց. և այլ ոմանց հասարակաբար կարէն գտանել յիւրաքանչիւրոք. Իսկ յերկրորդն յատուկ ուսումն. վասն հարցանելոյն ըստ որպիսութեան անձանց. ըստ պատուոյ. ըստ արժանաւորութեան. և ըստ գործակալութեան նոցին. զմեղսն զայնոսիկ որ բազում անգամ յայնպիսեացն գործել լինին։ Նա և եդից

թէ

Թէ որպէս. երբ և յուսմնէ խոստովա
նեցին. արձակեսցի։ Այլ Թէ և որպէս
առողջայն պարտէ գտնել զապաշխա
րութիւն. և որոց մերձ ի մահ ծանու
ցանել սակայն ոչ գտնել. և ոչ զգրեալս
միայն քահանայն համարեսցիս քեզ.
քանզի և այլ բազում կերպիւ լինի
չարն 'ի մարդկանէ որք շաղախեն զինն
քեանս 'ի մեղս և գտանեն զանազան
և նորագոյն չարիս։
Արդ յորժամ այսպիսեացն դիպեսցիս
դիմեա առ հմտագոյնսն. խնդրելով
'ի նոցանէ զլուծումն տարակուսանա
ցըն քոց։ Արդ այսոքիկ են ձևք ո-
րոց խօսելոցեմք։ 'ի գիրս այս։

Յօձէն պատրեալ նախնիքն և պտղոյն կերան.
զըրկմամբ յանմահ կենաց զաւրկեան ըզ գեղյանն։

Յօրինեցաւ [illegible] տեառնէց [illegible] արգտաքեսաց·

Արդ յորժամ կամեսցի ոք խոս
տովանել քեզ զորոյ զխոստովա
նութի ոչ երբեք լուեալ
իցես. և կամ ան տեղեակ
իցես կենցաղաճարութե
նորին. նախ պարտիս հարցանել թէ
ես խոստովանե՛լ. և այնքան մինչ զի
ոչ կարասցէ զանազանել ի մէջ մեղացն
որ գործեալ իցէ յառաջ քան զխոս
տովանիլն. և ի մէջ մեղացն որ յետոյ
խոստովանելոյն. Յայն ժամ ասաս
ցես նմա զի խոստովանեսցի զամ մեղս
իւր ընդ հանրականապէս. իսկ թէ
կարասցէ զանազանել ՚ի մէջ մեղացն
որ յառաջ քան զխոստովանութի և
ապաշխարեալ իցէ. և ՚ի մէջ մեղացն
որ յետոյ. Յայն ժամ ոչ է պարտա
կան խոստովանել զառաջին մեղսն.
զոր միանգամ խոստովանեալ իցէ. մի
թէ պատահեալ իցէ մի ՚ի չորից պատ
ճառացն զոր առաջի կայդ ասասցուք
՚ի յորս՛ պարտական լինի ոչ կրկնել

զխոս

զխոստովանութիւն։ Իսկ թէ կամես
ցի միայն խոստովանել զայն մեղանչոր
յետո՛՛յ խոստովանելոյն գործեալ իցէ
խնդրեսցես՝ ի նմանէ թէ ումես խոստո
վանել. զի կարասցես գիտել թէ բաւա
կան է նմա խոստովանուն այն թէ ոչ.
քանզի վ՛ն չորս՝ պատճառաց պարտակա
նէ որք կրկնել զխոստովանութն իւր։
ա Նախ եթէ խոստովանահայրն ոչ ու
նէր իշխանութին արձակել զնա։
բ Երկրորդ եթէ այն քան տգետ իցէ խոս
տովանահայրն մինչ զի ոչ կարացեալ
իցէ ուղղել և խրատել զխոստովանեալն
գ Երրորդ եթէ զխոստովան ողն կա
մաւ և գիտութբ թաքուցեալ իցէ
մեղք ինչ մահու չափ։
դ Չորրորդ եթէ խոտեաց զապաշխա
րութին կամ. հեղգացաւ. և կամ մո
ռացեալ իցէ զերդեալ ապաշխարու
թին. բայց ո՛չ է պարտական կրկնել
զխոստովանութին. եթէ ունիցի ի մա
տի զապաշխարութին և կամ իցէ կա
տարեալ։ Արդ զեկեալն առ քեզ՝ ի
խոստովանութի. հարցանիցես ՝ի չո
րից պատճառացս յայս ցանէ, և թէ
գտանիցես պակասութի ինչ հրաման
եսցես նմա կրկնել զխոստովանեալ
մեղսն. իսկ թէ վ՛ն մոռացութե թո

ղեալն

զեղչեցէ մեղք. ինչ որ ոչ իցէ ասա
ցեալ յառաջին խոստովանութեն յայն
ժամ ոչ է պարտական կրկնել զառա
ջին խոստովանութի. թէպէտ այլում
խոստովանեցցի. և ոչ առաջին խոս
տովանահօրն իւր. Յետ այսորիկ յա
ռաջ քան զլսելն՝ զխոստովանութի
նն. խնդրեա եթէ բանադրեալ իցէ.
և կամ մասնակից եղև բանադրելոց
քան զի ըստ յայսմ նոյն վճռած կա
պեալ լինի. և կամ անկած 'ի ներքոյ
բանադրանաց եդեալ եկեղեցւոյ.
Այս ինքն վն հրետիկոսութե. և կամ
զի գանեաց զեկեղեցականն. և կամ
արար վնաս մարմնոյ նորայ. և կամ ոչ
զերծոյց զեկեղեցականն և այնէ թէ
առնա վերաբերել զերծացուցանելն
զնա. և կամ թէ խորտակեաց և կամ
հրակիզեաց զեկեղեցի և կամ թէ գոր
ծեաց անդ անառակ ինչ մեղս և կամ
վնասեաց վանաց կամ եկեղեցեաց ուր
հաւաքեալէն ժողովք եկեղեցակա
նաց. և կամ այլու մեք եկեղեցւոցն
փոխանակ զի ոչ ընտրեցին յեպիսկո
պոսութի. կամ յառաջնորդութեան
զայն վն որոյ աղաչանաց նա. և կամ
թէ յանդգնութե առնուցու ինքեան
զջատագովութի զվանաց կամ եկեղե

ցւոյ

ցուոյ․ կամ բռնութե եւ արձակել
զինքն ի բանադրանաց․ և կամ մե
ռեալ, և կամ այլոց եւ հրաման վընա
սել զայն որ բանադրէ զոք․ և կամ ար
գելէ զսպասաւորս նր․ և կամ զայն
որէ պատճառ բանադրանաց․ իսկ թէ
գտանիցես զնա բանադրանաց ներքոյ
և ասասցէ զինքն արձակել․ խնդրեա՛
'ի նմանէ թէ ով իցէ արձակել զնա․
և կամ ոպ այս ինքն որ բանադրեաց
նոյն ինքն արձակեաց զնա․ և կամ
այլ ոք հրամանաւ նորին քան զի բա
զում անգամ այսպիսիքն համարին
զինքեանս արձակել․ և ո՛չ են արձա
կեալ․ ոպ որք բանադրէին 'ի դատաւ
որէն վն ապստամբելոյն․ և յետ որոյ
արար հաշտութի ընդ ոսոխին իւրոյ։
Վն որոյ և պատճառի բանադրեցաւ
իսկ․ Յաղագս անտեղեակ գոլոյն իրա
ւանց բաւական համարի ինքեան զհաշ
տութի և ոչ երթայ առ այն որ բանա
դրեաց զնա։ Որդ եթէ գտանիցես
դեռ ևս կապեալ բանադրութե․ նախ
արձակեա՛ զնա եթէ ունիս իշխանու
թի և եթէ ոչ ունիս իշխանութի ա
ռաքեա զնա՛ առ այն որ ունի զիշխա
նութի արձակել զնա յայնմ բանդրու
թէ մի թէ իցէ երկեղ մահու․ զի

յայնժամ

յայնժամ կարէ արձակել յիւրաքան
չիւր քահանայէ որ ուղղափառ իցէ.
և ԹԷ ոչ իցէ բանադրեալ մեծ բա
դրուԹբն. խնդրեա եԹէ իցէ բանա
դրեալ փոքր բանադրուԹբն. այս
ինքն եԹէ մասնանից եղև բանադրե
լոյն խօսելով. Ուտելով. Ողջունելով.
զնա և այլ սոյնպիսեաւք. և յայն մանէ
ես արձակեա զնա. և եԹէ ոչ ունիցի
իմոի ինչ յայսցանէ. գոնեա զնա ա
ւանել զգուշուԹն արձակել զնա ա
սելով. եԹէ ունիցիս բանադրուԹն
ինչ յորմէ կարեմ արձակել զքեզ. ես
իշխանուԹբս զոր ունիմ կու արձա
կեմ զքեզ յանուն Հօր և որդւոյ և Հո
գւոյն սրբոյ ամէն:

Իսկ այն որ կամիցի խոստովանիլ նախ
'ի ծունկս իջանիցէ առաջի քոյ և
արձակեսցես զնա 'ի փոքր բանադրու
Թենէն ըստ յայնմ կերպին որ վերա
գոյնդ ասացաւ. և ապա նա ասասցէ
խոստովանիմ առաջի այ. և ապա աս
ասցես նմա նստիլ առոտս քոյ և կամ
'ի կողմանէ քումմէ այլ իցէ սովորու
Թն երկրին. և ետոյ ասասցես խոստո
վանիլն զմեղսն իւր ըստ յայնմ կեր
պիւ որ կարէ 'ի միտ ածել Թէ որպի
սի մեղս գործեաց 'ի մանկուԹենէ որ

պիսի

պիսի երի դատաորդութեն · որպիսի ծե
րութեն · եւ թէ որ տեղիս բնակեցաւ
՚ի մի ժամանակ տարուոյն եւ յորտեղիս
՚ի միւս այլն · եւ ընդունում եւ ըստ այսմ կա
րէ ածել ՚ի միտ զամ զմեղս իւր · եւ դու
թող զնա խոստովանիլ ըստ այնմ կեր
պիւ զոր սկսաւ եւ մի այլ ինչ հարցա
նել · զի մի մոռացցի զոր ինչ խորհեալէ
Այլ դու ունիցիս ՚ի մտի զամ մեղս
հասարակաբար · եւ ՚ի միտ դիցես թէ
զոր մեղս խոստովանի եւ զորս ոչ ·
զի յետոյ կարասցես հարցանել յաղա
գս այնց մեղացն զոր ոչ ինչ ասաց ·
եւ կամ ոչ լիապէս · եւ մի հարցանել ա
ւելի քան զչափն · եւ մի հեղ գանա
րով զանց առներ : Արդ կերպս վայս
պարտիս ունել ՚ի մտաքդ · նախ զեօ
թըն մահու չափ մեղքն գլխաւոր ·
այս ինքն Բղջախոհութի · Ագա
հութիւն : Հպարտութի · Ծու
լութի · Նախանձ : Բարկութի :
Որկրամոլութի · զի ըստ յայսմ կար
գիս խոստովանին մարդիկք զմեղս իւ
րեանց · նախ ՚ի բղջախոհութենէն · եւ
Ագահութենէն եւ ապա ՚ի մեղաց լե
զուին · եւ այլ մեղաց · որք առաջի կայդ
ասասցուք : Եւ գիտելի է զի իւրա
քանչիւր ոք պարտական է զմի մահու

չափ

չափ մեղքն ասել թէ. քանիցս անգամ գործեաց. եթէ 'ի մտի ունի զհամարն եթէ ոչ ասասցէ կարծեմ թէ այս քան անգամ գործեալ իցեմ. քանզի մեծ զանազանութիւն եթէ կարծիցէ ըզ 'ի մի մեղքն հարիւր անգամ գործեալ կամ տասն: Դարձեալ խնդրեա թէ որքան յամեաց 'ի մեղսն յայն և այնու կարասցես իմանալ սակաւ մի թէ քանի անգամ արարեալ իցէ զայն. դարձեալ պարտի խոստովանիլ զամ պարագայսն զայնոսիկ որ ծանրացուցանէն զմեղքն. մանաւանդ զայնոսիկ որ փոխեն զտեսակ մեղացն. վասն զի զայս պիսի պարագայս 'ի հարկէ պարտէ խոստովանել. զոր օրինակ եթէ արար պարզպոռնկութիւն ընդ օտարի և ընդ այնմ որ ոչ է կապեալ այր զի այն կոչի պոռնկութիւն. և կամ ընդ ազգականի որ կոչի ազգապղծութիւն. և կամ ընդ արամբոյ որ կոչի շնութիւն և կամ թէ արար գողութիւն 'ի սբ տեղիս որ կոչի սեղանակողոպտութիւն. և այլ այնպիսեաց որ ո՛չ առաջին կայր ասասցուք. Նա և զգուշացիր 'ի պարագայից յայսցանէ զոր կարգեալ գտնեմք. այս ինքն. Ո՞վ. զի՞նչ. Ո՞ւր. Որո՛վ. քանիցս անգամ. վասնէ՞ր. Որպէս. երբ.

Երբ

Երիտասարդ թէ ծե՛ր․ ո՛վ․ այս ինքն
եթէ մեղաւորն արո՛ւ է․ թէ էգ․
Ազնուական․ եթէ ռամիկ․ աղքատ․
եթէ ծառայ․ թէ ունի պատիւ ինչ
կամ գործակալութի․ եթէ առողջա
միտ․ կամ խելագար․ գիտուն․ կամ
տգետ․ ամուսնացեալ․ թէ ամուրի․
կրօնաւոր․ թէ աշխարհական․ եկե
ղեցական․ կամ որ ո՛չ ունի ինչ կարգ․
ազգական․ եթէ խնամի․ կամ օտար․
Ուղղափառ․ եթէ հերետիկոս․ հրեա՛յ
եթէ հեթանոս․ և այլ սոյնպիսիք
Է Ոինչ․ այս ինքն զոր մեղս գործեաց
զպոռնկութի եթէ զշնութի․ մարդա
սպանութի․ եթէ գողութի․ դար
ձեալ եթէ մեղքն զորաւոր ան արատք
են եթէ միջակ․ և կամ փոքր․ դար
ձեալ յայտնի․ թէ ծածուկ․ նո՛ր ե-
թէ հին․ և այլ սոյն պիսիք։
Ը Ո՛ւր այս ինքն եթէ ՚ի սբ․ տեղիս կամ
ան սբ․ եթէ ՚ի տունս տերանց իւ
րեանց․ կամ արտաքոյ և այլ։
Թ Որով այս ինքն միջնորդովք․ և օգնա
կանօք․ զի այնպիսիքնեն մասնակից
մեղացն և դատապարտութեն և նոքա
են պարտաւոր և ան պարտական մե
ղաց գործողացն դարձեալ թէ ըն
դ ում կամ վ̃ որոյ․ և կամ ընդ և այլ․

 Որանք

Քանիցս անգամ այս ինքն քանիցս Ե
անգամ գործեաց զպոռնկութիւն.
զգողութիւն. և զայլ սոյնպիսիս. դար
ձեալ եթէ մեղաւ ընդ միոյ կնոջ.
եթէ բազմաց և քանիցս անգամ ասաց
բան նախատանաց ընկերին իւրում. և
քանիցս անգամ արար անիրաւութիւն
և այլ. զի ամրագոյն բժշկին կրկնեալ
խոցուածն։

Վասն էր այս ինքն թէ որպիսի փոր Զ
ձութեամբ արար զմեղսն. եթէ ինքն կամաւ
ետ զինքն ՚ի փորձութիւն. եթէ փորձու
թիւն նեղեաց զնա. եթէ յօժարութեամբ.
և բռնադատեալ արար զմեղսն. և թէ
որպիսի բնութեամբ. դարձեալ եթէ
վասն աղքատութեան արար եթէ վասն ագա
հութեան։ դարձեալ եթէ յաղագս կատա
կի. եթէ չարութեամբ սրտի և այլն։

Որպէս ըստ կերպի առ ի առնելոյ. եթէ Է
ըստ կերպի կրելոյ։

Երբ այս ինքն թէ աւուրս պահս և ՚ի Ը
տօնս գործեաց զմեղսն եթէ այլում
թէ աւուրս քառասնորդաց պահոցն.
և թէ այլ պահս. դարձեալ եթէ յետ
խոստովանութեան. թէ յառաջ. դար
ձեալ խրատեաց զնա զղջանալ. վասն
գործելոյն բարիս. և վասն կորուսանել
ոյն ձրի զժամանակս իւր. և վասն զի

զայլս 'ի մեղացն ոչ դարձոյց այլ առա
ւել հաստատեաց տալով նմ չար օրի
նակ և ոչ բարի ։

Դարձեալ 'ի մէջ խոստովանութե.
բազումանգամ խրատեմ՛նմա զի ոչ
թագուսցէ զմեղս ինչ. Մանաւանդ
յորժամ մերձիցէ 'ի վերջս խոստովա
նութեն. քանզի յայնժամ ունիցի աւե
լի համարձակութի. վն զի ասաց զամ
զմեղս իւր. Ասա ցնա քաղցրութբ.
որդեակ եթէ մի մեղք թաքուցանի
ցես. ոչ ինչ է օգուտ քեզ խոստովա
նութինդ և ոչ արձակիս 'ի մեղաց քոց.
Դարձեալ խոստովանահայրն ոչ պար
տի խստել զխոստովան որդին բանիւ.
կամ նշան տալով ինչ կամ խորհրդով.
թէ պէտ և անարգագոյն մեղս գոր
ծեալ իցէ. զի ըստ այսմ կարէ ինքն
անկանիլ 'ի հպարտութի. և զխոստո
վան որդին յուսահատել. այլ պար
տի 'ի միտ ածել եթէ ինքն անկեալ էր
'ի փորձութի այն գործեալ էր և զնոյն
մեղս կամ այլ ևս չարագոյն. Դարձեալ
խրատեա զի մի թագուսցէ զն[illegible]ելի
մեղս. զի գուցէ զոր նա ներելի կար
ծէ իցէ մահու չափ. Դարձեալ զի
մի ասասցէ սուտ. վն խոնարհեցելոյն
զինքն. այլ զոր ինձ գործեալ իցէ աս

ասցէ

ասցէ յատկապէս թէ զայս և զայս ինչ գործեցի․ և վ՟ն որոյ տարակոյս լիցէ ասասցէ ոչ գիտեմ եթէ գործեալ իցեմ թէ ո՛չ․ դարձեալ ոչ պարտի խոստովանողն զմեղս այլոց յայտնել ՚ի խոստովանելն մի թէ կարասցէ աւանց այն ծանուցանել զմեղս իւր սակայն արասցէ զայն այնպէս զի մի լինիցի վտանգ միւսոյն․ դարձեալ գիտելի է զի բաւական է ասել զմեղս համառօտ բանիւք․ բայց այնպէս զի խոստովանահայրն կարասցէ իմանալ․ դարձեալ զի թէ ոչ գիտիցէ զլեզու խոստովանահօրն խոստովանեսցի թարգմանով․ և ոչ կարասցէ խօսել․ գրով կամ այլ նշանով ծանուցանէ զմեղս իւր․ Մ՟րդ ունելով ի մտի զայսոսիկ և զսոյն պէսպէս կարասցես ուսուցանել զխոստովանողն և զգուշութ՟ որոնել զմեղս ն՟ր․ վ՟ն զի ըստ օգոստինոսի ո՟ր պէսէ գործ խոստովանահօրն զգուշութ՟ լսել զմեղսն․ Նոյնպէս և ՚ի մաստութ՟ որոնել։

Յաղագս հոգացանելոյ [illegible] [illegible] [illegible]ն․ Եւ [illegible] զբղջախոստովանութեան․

Յաղագս բղջախոհանութեան․

Ա՟ն զղջախոհութ՟ն հարցջիր եթէ խոստովանողն պոռնկեալ իցէ․ ընդ

ամուս

ամուսնացելոյ ո՛չ վերադարձ առացեալ·
Նոյնպէս և վն այլ մեղացն հարցանե-
ցես զհամարըքն· դարձեալ եթէ ինքն
ամուսնացեալ մեղաւ ընդ այլ ամուս-
նացելոյ· զի ըստ յայսմ կրկին լինի
շնութին և կամ ընդ կուսի· և կամ ընդ
ազգականի· և կամ ընդ խնամոյ· և
թէ մեղաւ ընդ երկուց քերց· կամ
ընդ · է̅ · ազգականաց· կամ ընդ այնմ
զոր նախ ձանաչեալ էր ազգական իւր·
և կամ թէ ընդ հաւատաւորի· զի
այսոքիկ կոչին ազգա պղծութին· դար-
ձեալ եթէ բռնութե̅ քարշեաց զկին
կամ զդուստր ուրուք· դարձեալ եթէ
մեաղ ընդ այնմ որ ուխտեալ էր զող-
ջախոհութին· դարձեալ թէ յորդո-
րեալ· ոչ էր գործեալ· և կամ զնկե-
րըս իւր առվորեցոյց· 'ի կանայս· որք
գուցէ ոչէին արարեալ զայն· դար-
ձեալ եթէ բռնադատեաց կո՛ք ի մեղս
դարձեալ եթէ զայս պիսի մեղս արա-
րեալ իցէ յաւուրս տօնից· կամ քա-
ռասն որդաց և այլոց պահոց· և կամ
թէ 'ի տը̅ տեղիս այս ինքն յեկեղեցիս
յաղօթարանս· և ա̃հեալ գերեզմանս
զի յայն ժամն կորստական տեղիքն
այն պղծեալ տաճարի կարդալ եթէ
հրջակեալ մեղքն· և կամ թէ յայն տե-

չիսն յորդորեաց. կամ գրգռեաց զոք
'ի մեղս. և կամ թէ 'ի յայն տեղիս 'ի
ժամանակի դաշտանին եղև ընդ կնոջ
գիտութբ. որ և ընդ կնոջ գիտուբ
յիւրում է մեղք. մի թէ կինն ատիպով
խնդրեսցէ զպարտսն: դարձեալ եթէ
կազմեաց յինքեան այնպիսի կերակուր
կամ ըմպելի. կամ մաջրուն որ յորդորէ
'ի ցանկութի: Դարձեալ եթէ գարշա
պէս շօշափեաց զկանայս. կամ համ
բուրեաց. կամ գիրկս էարկ. և կամ
խօսեցաւ բանս աշտեղիս. և կամ գը
րեաց թուղթս առ ի յորդորել զնա 'ի
մեղս. զի այս ոքիկ ամենեքեան են
մահու չափ մեղք. յորժամ լինի համա
ներով մեղացն: Դարձեալ զգուշութբ
հարցանիցես. վս ընդ դէմ բնութբ
մեղացն. և սոդոմայ կանեն և այլ թէ
անպատշաճ կերպիւ իցէ միաւորեալ
ընդ կնոջ. և զայն այնպէս հարցանի
ցես. զի եթէ գործեալ իցէ զմեղսն
զայնոսիկ ինքն ասասցէ. ապա եթէ չի
ցէ գործեալ ոչ ուսուցանիցէ 'ի բանից
'ի բանից քոց. վս զի թէ և յայսպիսի
մեղացս արարեալ իցէ և ընդ կնոջն
իւր յոյժ յանդիմանելի են: Դարձեալ
եթէ պատահեաց նմա երազափորձու
թն: Դարձեալ եթէ յարթնութեն

պատահեաց նմա այսպիսի ինչ. եթէ
ասասցէ թէ ո՛չ ցանց արասցես մի թէ
ծանիցես նշանաւ ՚ի միք. եթէ վն ամօ
թոյ թագուցանէ. յայնժամ ասասցես
եթէ թագուցանես աւելի ամօթ
կրես առաջի աչեղ դատաւորին քի
Իսկ զի ասասցէ այո՛ յայնժամ խընդ
րեսցես ինմանէ թէ ո՞րպ պատահեցաւ
զի ասասցէ զոր ինչ գիտիցէ։ Դարձեալ
թէ զայլ ոք ուսոյց կամ յորդորեաց
յայն մեղսն։ Դարձեալ եթէ երազա
փորձութի այն պատահեաց վն ուտե
լոյն. կամ ըմպելոյն. զի ըստ այմ կե՛ր
պի լինի երբեմն մահու չափ մեղքն
կամ ներելի. և կամ թէ եղև այն
՚ի սատանայական փորձութենէ. կամ վն
աւել ածոյ արեան. և կամ վն թուլու
թե տկարութե բնութեն և երբեմն
խոկայ ո՛ք ՚ի յանթրնութեն տրամաբա
նել կամ քարոզել ընդ դէմ այնպիսի
մեղացն. վն որոյ պատահի երազա փոր
ձութի. և այնպիսիքն ոչ են մեղք. բայց
եթէ յորժամ զարթնուցու հաճոյ. թո
ւեսցի յինքեան և հեշտասցի ինա։ Դձլ
խնդրեսցես եթէ կամօք և խորհրդով
յամեաց և հեշտացաւ յայնպիսի մեղա
Իսան զի յորժամ բանականութի հա
ւանեսցի այնպիսի հեշտութե. է մեղք

 մահու

մահու չափ. թէ պէտ և ոչ կամեսցի գործով կատարել: Դարձեալ եթէ ծնաւղին զաւակս և ոչ անոյց զնոսայ. զի այս մեկ պարտականէ ըստ առաքելոյն որ ասէ որ իւրոց ընդանեացն խնամ ոչ տանիցի. անհաւատէ և պիղծ քան զանհաւատ.

Վասն տգիտութեանն.

Յետ այսորիկ խնդրեսցես յագահու- Է
թենէն. եթէ էառ յումեքէ ինչ
ընդ դէմ կամաց նր̄ և կամ ոչ գիտե
լով տն̄ նորին այս ինքն գողութբ̄ կ
յափշտակութբ̄ որ առաւել չարէ.
և կամ թէ ետ խրատ. կամ
եղև օգնական. և պատճառ. առնել
ումեք զենութն և վնաս. քան զի այն
պիտին պարտականէ անդրէն դարձու-
ցանելոյ. Դարձեալ եթէ արար հրկէզ
զտուն կամ զանդաստան. կամ զայլինչ
մանաւանդ թէ զսբ̄ տեղիս. զի ընդ-
առնելն զայն առ ժամայն բանադրե-
լէ. դարձեալ թէ էր ՚ի յանիրաւ պա-
տերազմ և յափշտակեաց ՚ի յաղքատաց
զկերակուրս անասնոց և ետ ձիոյ իւ-
րում և կամ այլ ինչ ՚ի կերակուր իւ-
քեան. և թէ խորտակեաց զդրունս
նոցայ և օթեցաւ անդ. Դար-
ձեալ եթէ զպտուղս ծառոց և զբան

ջարս

Ճարս պարտիզաց նոցայ յափշտակեաց
կամ թէ եգիտ ինչ և ոչ դարձոյց առ-
տէրն իւր. կամ թէ ոչ ելից զպէտս
աղքատաց ընդ իւրում կարողութեն.
մանաւանդ թէ ինքն ունէր աւելորդ
և նոքա էին ՚ի վերջին չքաւորութի.
քան զի թէ այն պէսից է պարտակա
նէ ոք ըստ հրամանաց առնել ողորմու-
թի. ըստ իւրում կարին: Դարձեալ
թէ խաղաց նարտ. կամ այլ ինչ մն ա-
գահութեն. կամ զոյլս քարշեաց յայն
պիսի խաղս. և կամ շահեցաւ խորա
մանկութբ. և ետ արծաթի փոխ զի
խաղասցեն. և առ վաշխ. և կամ շա
հեցաւ ինչ յայն ցանէ որ ոչ են անձն
իշխան. որպէս ա՛ ընանի որդին. առնա
կինն ծառայն. կրաւնաւորն. քան զի
պարտականէ անդրէն դարձուցանել:
Իսկ զոր ինչ եթէ խաղացօղքն ոչ
դրամ. և ոչ դրաւորականունիցին. և
այլ ոք լինիցի երաշխաւոր խոստանա
լով այնմ հատուցանել որ շահեցան.
սակայն դիցէ դալն առնուլ ինչ յայն
մանէ որ շահեցաւն. արդ եթէ աղա
չեալ եղև երաշխաւոր և էառ զայնպի
սի տոկոսիսն ոչ է պարտական անդրէն
դարձուցանել ՚ի շահեցեալն կամ ՚ի
կորուսօղն. ոչի շահեցեալն զի եդին

 դալն

դաղն վաշխի· այլ պարտի զայն տալ
աղքատաց· այլ թէ աւելի ինչ շա
հեսցի քան զայն զոր ետ ընդ վաշխոյ
և անտի տացէ նմայ· ոչ է պարտական
անդրէն դարձուցանելոյ· զի ոչ կե
րան տալն վաշխի: Նա և ոչ 'ի կորու
սողն պարտի դարձուցանել· քան զի վ̃
ան պատշաճխաղոյն կորոյս· մի թէ
խաղացօղքն իցեն յայն ցանէ յորս
պարտիցի անդրէն դարձուցանել ոչ̃
վերա գոյնդ ասացաւ: Դարձեալ խըն
դրեսցես եթէ սատ անիրաւաբար յե
կեղեցականաց· կամ 'ի կրաւնաւորաց
կամ 'ի յնչից եկեղեցոյ· այս ինքն խա
բէութե̃· կամ բռնութե̃ և տուգա
նաւք· կամ սպառնալեաւք կամ վն̃
թախանձելոյ զայն 'ի գարշելի գործս
նորայ առնեն պոռնիկքն և բոզկքն·
կամ թէ առեալիցէ առանց պատշա
ճաւոր պատճառի որ առնեն իշխանք
և ազգականք այնոցիկ որ բնակեալ են
'ի վն̃· և որք ոչ կարանոստնան· քան
զի այս ոքիկ պարտական են անդրէն
դարձուցանելոյ յայնոսիկ որոց առին·
և կամ յաջորդս նոցին: Դարձեալ եթէ
էառ արծաթ վն̃ սպասաւորութե̃ ինչ
զոր պարտէր ձրի առնել· կամ թէ աւե
լի էառ վարձ աշխատանաց իւրոց·

Դարձեալ ետ ինչ կատակ երգողաց· գողոց· կամ գուսանա́ց· և մարդ ելու զա́ց որք աղտեղի բանիւք կամիցին ու րախացուցանել· և կամ կոչեաց զնո 'ի տուն իւր։ Դարձեալ եթէ ետ ար գել ումեք ոչ առնելով զթօշակ կամ զկազմութին իւր· կամ զայլ ինչ զոր հա մեստաբար և ըստ իրաւանց կարէր առ նուլ· քան ըստ այսմ պարտի առնել հատուցումն ըստ յիւրում կարին։

Դարձեալ եթէ հերկեաց· կամ փո րեաց զսերմնեալ անդաստանս· և կամ կերպիւ ինչ ետ արգել զի մի բերցէ պտուղ· կամ զպարտս ո́չ հատոյց յիւ րում ժամու· և կամ զանօթ առեալ իրն չարաչար էառ 'ի կիր։ Դարձեալ եթէ վն̃ հեղգութենն կորոյս զաւանդ առեալ իր· և կամ գործ էած։ Դար ձեալ եթէ չարաչար էառ 'ի կիր զվարձու առեալ իր· ոպ̃ տուն· կամ զանդաստան· և կամ խնամ ոչ տարաւ կամ արար ինչ անիրաւութի վարձու տուողն վարձու առողին· քանզի ամե նայնի յայսպիսիս պարտի առնել հա տուցումն· և թէ ոպ̃ պարտէ անդրէն Դարձուցանել· ընթցիր զգիրս 'ի րաւանց· և կամ հարցջիր զհմտագոյ նսն։ Դարձեալ խնդրեա եթէ ետ ինչ

 'ի փոխ

'ի փոխ և էտ՛ու վաշխ և կաշառս կամ
սպասաւորութեն ինչ: Դարձեալ եթէ վն
ագահութեն գենաց. ցորեան կամ գինի.
կամ այլ սոյնպիսի. զի արասցէ թան
կութն 'ի գաւառի իւրում. և ինքն
միայն վաճառեալ շահեսցի: Դարձեալ
եթէ էառ արծաթ 'ի վարձու. և ոչ
վն պատշաճաւոր պատճառի. և կամ
յորդորեաց զոք տալ զարծաթն 'ի վար
ձու որ ոչէր սովոր առնել զայն: Դար
ձեալ եթէ ետ զտունն իւր 'ի վարձու
վաշխառուաց. և կամ թոյլ ետ. թէ
պէտ այլ ոք 'ի վարձու: Դարձեալ ե-
թէ էառ ինչ գրաւական և զպտուղ
ոչ հաշուեցաւ 'ի գլուխքն: Դարձեալ
խնդրեաց վն գնելոյ. և վաճառելոյ ե-
թէ 'ի գնելն և 'ի վաճառելն արար
ինչ խորամանկութեն. կամ թէ նեն
գութբ խաբեաց զոք: Դարձեալ եթէ
վաճառեաց ինչ աւելի. քան զոր ա-
ժէրն. և կամ քան զհասարակաց նիր
խըն ժամանակին այն միկ և կամ գը
նեաց զինչ և ետ պակաս. քան զգինն:
Դարձեալ եթէ ետ գին յառաջագոյն
զի յետոյ աւելին առնուցու. քան զնիր
հըն. քան զի այն պիսին վաշխառուէ
մի թէ 'ի տարակոյս իցէ թէ յայնմ
ժամանակի աւելի արժիցէ. կամ ու

կաւ

կաճ։ Պարծեալ եթէ աճելի գնոջ վա
ճառեաց զիրն իւր վն յետ ժամանա
կի առնելոյ։ Պարծեալ եթէ ընդ սա
կաւ գնոց գնեաց զիրն որաւելի ար
ժէր. վն զի վաճառողն ոչ գիտէր
զարժէքն. և ինքն գիտէր. զոր օրի
նակ եթէ գնեաց զարծաթն և վաճա
ռողն կարծէր զայն կլայեկ։ Պարծեալ
եթէ վաճառեաց զիրն զայն աւելի
քան զարժանն. վն թագուցեալ ինչ
պատճառի. Որպէս լինի 'ի ժամանա
կըս յորժամ փոխի նպն. վն զի այսպի
սի պարտականք անդրէն դարձուցա
նել։ Պարծեալ վաճառեաց զանասուն
ն զայլ ինչ արատաւոր զոր գնողն կար
ծէր անարատ։ Պարծեալ եթէ վաճա
ռողն թագոյց զարատիքն և ոչ էառ
զպակաս գինն. դարձեալ եթէ զղալպ
դրամն ետ ընդ լաւոյ. քան զի պար
տականէ անդրէն դարձուցանել զայն
որ արար զզենութի. և թէ զնա ոչ ճա
նաչէր տացէ աղքատաց։ Պարծեալ
խնդրեա եթէ կարասցես յատուկ վն
զանազան նենգութեց և խաբէութեց
զոր առնէ իւրաքանչիւր ոք արուես
տն իւր. և գինս վաճառս որք են
բազում և պէս պէս ըստ զանազան ար

 վորու

վարութեց գաւառաց, եւքաղաքաց որ
ոց առաջի կայք ասասցուք ինչ 'ի ճա
ռըս արուեստաւորաց: Դարձեալ ե-
թէ յորժամ երթայր 'ի վաճառակա
նութ̃ն ընդ ծով. կամ ընդ ցամաք ո́չ
հատոյց զբաժն զմաքսն կարգեալ
ըստ 'ի րաւանց: Դարձեալ եթէ ոչ ետ
առ ժամայն զվարձ վարձկանին. և կամ
զայլ պարտս յապաղեաց ը̃ դէմ կամաց
փոխատուին: Դարձեալ եթէ ոչ հա
տոյց փութով զորանիրաւաբար ժողո
վեալէր. և կամ ոչ արար փոխարէն
յայնմ զորարար զշէնութի. քան զի ե-
թէ կարէր և ոչ արար մեծու մեղան
չեաց. զի որպարտականէ առանցպայ
մանի առ ժամայնէ պարտականն: Դար
ձեալ եթէ յապաղեաց հատուցանել
զպարտս ծնողաց իւրոց զորս խօսե
ցաւ վճարել. կամորո́ց եղե ժառանգ.
քան զի պարտականէ վճարել. կամ
զպարտսն ն̃ց ո̃պ զիւր. եթէ մնացեալէ
'ի նոցանէ այն քան ինչ. և կամ թէ
արգելեաց զանդարձն հո́ր ոչ վճա
րեաց զպարտսն: Դարձեալ եթէ էառ
կաշառս 'ի վաշխառուաց. և 'ի յափշ
տակողաց. և վ̃ն այն ջատագով լինի
ն̃ց. զի միանգրէն դարձուցանիցեն
զպրկանքն. քանզի յայն ժամ նա լինի

 պարտ

պարտականս։ Դարձեալ եթէ յոր ժամ
էառ զպարտսն իւր պարտականն զար
ծաթն զայն ունէր 'ի գողութենէ և
յապշտակութենէ. և կամ այլ կեր
պիւ որոյ վերայ ոչ ունէր իշխանու
թին. զի ըստ այսմ պարտականէ ան
դրէն դարձուցանելոյ 'ի տէր արծա
թին. Նա՛ և համանգամայն ասա
ցից եթէ ինչ օտարաց լինի առ նմա
և ինքն գիտիցէ. եթէ գնել ով եթէ
պարգևելով. և կամ այլ ինչ կերպիւ
պարտականէ անդրէն դարձուցանե
լոյ առ ճշմարիտ տէրն իւրեանց։
մի թէ արարեալ իցէ զայն բարի գի
տաւորութբ. այս ինքն զի մի ճշմա
րիտ տէրն կորուսանիցէ զայն. և մն
այնորիկ գնեաց զայն. զի յայն ժամն
կարէ առնուլ զայն քան գինն զորետ
'ի տէր իւրն. իսկ թէ սկիզբն ոչ գի
տեաց թէ իւրն այն օտար իցէ և յե
տոյ գիտաց. պարտականէ անդրէն
դարձուցանել. Սակայն առնուլ զայն
քան գինն զոր ետ ինքն. իսկ թէ
իւրն այն եղ 'ի ձեռաց նր յառաջ քան
զգիտելն եթէ էր աւտար. յայն ժամն
ոչ է պարտական անդրէն դարձուցա
նելոյ. մի թէ փարթամացեալ իցէ պատ
ճառաւ իւրենայն։ Դարձեալ եթէ զտա

սան

սանորդս և զնծայս կարգեալս եկեղե
ցւոյ: Դարձեալ եթէ ունէր ամենեւին
բոլորովին կամք գողանալոյ. կամ յափշ
տակելոյ. և կամ ունելոյ զինչս ընկե
րին ընդ դէմ կամաց նր. քանզի մա
հու չափ մեղանչէ. թէպէտ գործով
ոչ կարաց կատարել. վն զի է ընդ
դէմ հրամանացն այն որ ասէ. մի ցան
կանայցես ընչից ընկերի քոյ: Դարձեալ
եթէ նենգութբ և խաբէութբ արար
զբանս իւր զոր ունէր ընդ ընդերաց
իւրոց. Վասն յանդրէն դարձուցանելոյ.

Այժմ իրս ուր գտանիցես զխոստովա Է
նողն. պարտականէ անդրէն դար
ձուցանելոյ. ասասցես զի դարձուսցէ
զայն 'ի ճշմարիտ տէրն իւրն. կամ 'ի
ժառանգ նորին. եթէ կարիցէ գի
տել. մի թէ այն յառաջ քան զմահն
իւր անդարձարարեալ իցէ. վանաց
կամ այլ ումեք զամ ինչս և զպարտան
իւր զոր պարտիցին նմա. յայնժամ
պարտէ դարձուցանել 'ի վանսն. և
կամ 'ի յայն որում ան դարձ արար
զինչս իւր. և ոչ զժառանգս նորա:
Իսկ թէ ոչ այլ ումեք թողեալ իցէ
զինչս իւր. և ժառանգն ոչ իցեն յայտ
նի. յայնժամ թէ բազում իցեն ինչքն
խրատով եկեղեցւոյն. և եթէ սակաւ

 խրա

խրատով խոստովանահօրն տացեն աղ
քատաց. այլ թէ ակն ունիցին եթէ
յետոյ երևելոցեն ժառանգքն պա
հեսցեն զինչքն զայն մինչև գիտասցեն
զվերջքն. բայց թէ յայտնի վաշխ
առնուն պատուիրեսցէ յանդրէն դար
ձուցանել զվաշխն յետ մահուն իւ
րում. սակայն ոչ թաղեսցեն 'ի գերեզ
մանս. մինչև լիապէս անդրէն դար
ձուցանիցեն զվաշխն. եթէ բաւակա
նիցեն ինչքն նր. և կամ ժառանգքն նր.
խոստանայցեն բաւական գաշամբ ան
դրէն դարձուցանել. և կամ թողցեն
այնոքիկ յորս պարտէ անդրէն դար
ձուցանելոյ։ Իսկ թէ ժառանգքն ոչ
կամիցին անդրէն դարձուցանել. ոչ
ընդ ունիցին զնս 'ի խոստովանութի.
և ոչ տացեն զարձակումն. և ոչ ընդու
նիցին 'ի վկայութի. և թէ վաշխա
տուն ոչ լիցէ արարեալ անդարձ. զի
անդրէն դարցուցանիցեն զվաշխն ան
դարձն այն ոչ ինչ է։ Դարձեալ ամ
պարտական համաձայնեսցի ընդ փո
խատուին իւրոյ. զի կամ թողցէ նմա
և կամ յապաւեսցէ զժամանակն զի յե
տոյ հատուցանիցէ։ Դարձեալ զամ
օտար ինչ պարտէ անդրէն դարձու
ցանել 'ի ճշմարիտ տէրէն իւր. և ոչ

յայն յորմէ առեր. կամ յափշտակե ցեր. եթէ նա ոչ ունիցի իրաւունք ՚ի վն իւրն. Դարձեալ զա͞մ յափշտակեալ և զգողացեալ իր պարտէ անդրէն դարձուցանել. ա͞մ պտղո͞մա ձո͞յն և վաստակո͞յն. զոր ինչ էառ. և զոր ինչ կարէր շահել. նա և տացէ զզէնն զոր ինչ կրեաց տէր իւրն վն առնելոյն զիւրն այն ինմանէ. նա և թէ կորիցէ. իւրն պարտականէ անդրէն դարձուցանելոյ. բայց թէ նա ետ ՚ի տէրն իւրն և նա ոչ կամեցաւ առնուլ. եւ յետոյ կորեաւ իւրն ինքն մեղադրելի է. Դարձեալ եթէ այն որ պարտականէ անդրէն հատուցանելոյ՝ ոչ կամի զի յայտնեսցէ իւրն. տացէ իձեռն խոստովանահօրն. կամ այլ հաւատարիմ ումեք որք հատուցանեն ՚ի տէրն իւրեանց առանց պակասութե. ապա թէ ոչ ինքն պարտականէ անդրէն հատուցանելոյ զպակասորդն. Դարձեալ յափշտակօղքն և ընկերք նոցին յետ որոյ անդրէն դարձուցանիցեն զզրկանքն. պարտին խոնարհութբ թողութի խնդրել յայցանէ որոյ արարին անիրաւութի. ինքեանք և կամ միջնորդով եթէ ծածուկիցէ իւրն. նա և վն այն զի ոչ փութով անդրէն դարձոյց.

դար

Պարեալ յորժամ անդրէն դարձուցա
նիցէ զգրկանքն զորոյ զչափն ոչ գիտի
ցէ՛ այն քան տացէ որ չափ գիտիցէ ե_
թէ արարեալ իցէ. և յայնժամն տաս
ցէ ինքն և կամ միջնորդն այնմն զոր
զրկեացն. եթէ ըստ կարծեաց իմոց
այսչափ զէնութիւն եղև քեզ. և թէ գի
տէի թէ աւելի ինչ պարտիմ քեզ և
զայն ես հատուցանէի. և թէ պակա
սէ զոր պարտիմ տալ՝ թողինձ. և թէ
աւելիէ՝ ես կամաւ իմով կուտամ քեզ.
Դարձեալ եթէ ոք պարտական՝ ոչ գի
տիցէ եթէ վճարեալէ զպարտքն իւր
թէ ոչ. խոստատամ այնպիսոյն զի բա
ւականապէս հատուցանիցէ ըստ կա
մաց փոխատուին. կամ ըստ խրատու
այլ հաւատարիմ ումեք. բայց հաւա
տարիմ միջնորդն այն պարտականէ
նկատել զոր պիտութի կարծեացն. և
ըստ այնմ՝ որ խիղճ մնացն իւրոց խո
նարհեցի ՚ի մի կողմն աւելի քան ըզ
միւսն. և կամ յոչ ոք կողմն. և ըստ
այնմ հրամայեացէ տալ աւելի կամ
պակաս. և կամ զի հատուցա պարտա
կանն զկէս պարտուցն. և փոխատուն
թողցէ զմիւս կէսն. և ըստ այսմն, կար
ծիքն դաւնայ ստոյգ. նա և տամ
երատ՝ զ՚ խոստովանահայրն սասացէ

 խոստո

խոստովանողին. զի գրեսցէ զամ ծա
ծուկ պարտս իւր. զայն զոր պարտա
ւոր էր ոչ գիտէ. նա և զյայտնի պարտքն
զոր ոչ կարէ վճարել կամ ոչ կամի. և
զգիրն զայն ընթեռ ուցու առաջի նո
քանից անգամ և խոստովանեսցի. և
միշտ խրատեսցէ զնա հատուցանել. և
թէ հատուցանիցէ ինչ՝ գրեսցէ և
զայն ՚ի թղթին յայն և խրատեսցէ զի
զամ հատուցանիցէ, և թէ ոչ լուիցէ
խոստովանահօրն. ասասցէ ցնա զի էր
թիցէ առ այլ խոստովանահայր։

Յաղագս կողոպտութեան.

Ի հպարտութե խնդրեա. թէ փքա ե
ցա ՚ի միտս ընդ դէմ այ. և կամ
խոտեաց զպատուիրանս նր. և թէ խո
նարհութե ոչ հնազանդեցա այնո
ցիկ որոց օրինաց պարտական էր հնա
զանդիլ. որպ ծնողաց. առաջնորդաց.
և մարմնաւոր տէրանց. դարձեալ եթէ
յուսանելն էր աճել հոգ. և հետաքն
քիր. և զգիտութի զայն կարգաւո
րեաց առ ՚ի հպարտութե ինքեան. կամ
այլ մեղս. և կամ ուսանելոյն այն. ար
գելեալ եղև յայլ բարի գործոց՝ որոց
առաւել պարտական էր պարապել.
Դձլ եթէ կորոյս զժամանակս իւր՝ ի
խաղս. ՚ի թատրոն. և ՚ի յորս. մանա

ւանդ եթէ վիպասակար բանս խօսեցաւ
անդ. և վասն գործս արար. զի ըստ
այսմ մահու չափ մեղանչեաց. և կամ
՚ի նմբ ժամանակս և ՚ի նմբ տեղիս խա
ղաց. Դարձեալ եթէ իմէջ ընկերաց
խռովեցոյց զինքն ձեռադէմ և արտամե
ցոյց զնոսա։ Դարձեալ եթէ կաքա
ւեաց՝ և զայլս յորդորեաց ՚ի կաքաւելոյ.
և կամ այլ ինչ անպատշաճ և դարշելի
ինչ արարանդ։ Դարձեալ եթէ աւե
լորդ զարդս ունէր ՚ի հանդերձս. և
՚ի յանկողինս. խապասաւորս. ՚ի ձիս և
՚ի սանձս. ՚ի տունս. ՚ի յանօթս. և այլ
իրս և զայն արար վն հեշտութե կամ
վն փառաց աշխարհիս. և կամ թէ
անարգեցոյց զինքն վն կեղծաւորութե
Դարձեալ եթէ կինն զարդարեաց զին
քըն վն գեղեցիկ երևելոյ օտարաց քան
առն իւրում. և կամայր զարդարեաց
զինքն նոյն կամ օքն. զի թէ արասցեն
զայն վն ցոփութե. և կամ վն վավա
շոտութե. մահու չափ մեղանչիցեն։
Դարձեալ եթէ կինն եդ ծարիր և
սընդոյր. զի գեղեցիկ երևեսցի. և զայն
վն ցոփութե. բայց թէ արասցէ զայն
առ իջնջել. կամ ՚ի թագուցանել զա
րատ ինչ զոր պատահեաց նմայ. յայն
ժամ ոչ մեղանչէ. Դարձեալ եթէ կինն

մն լկտութն զգեցեալիցէ այրական
հանդերձս. և կամ այրն կանացի:
Պարձեալ է թէ յանդգնացայ առնել
ինչ քան զկարն իւր: Պարձեալ եթէ
յոյժ համարձակեցայ ՚ի յողորմութե
նէն այ. և յուսահատեցայ ՚ի թողու
թն մեղաց: Պարձեալ եթէ երևեցոյց
զինքն առաքինի և ոչ էր: Նայց զայս
գիտելիէ ըստ իւրում գիտաւորութն
թէ մն որոյ վաղջանի արար: Պարձեալ
պարծեցայ արարեալ ինչ բարի զոր
ոչ էր արարեալ: Որդ թէ այս լինիցի
ընդ դէմ փառացն այ. և կամ ընդ սի
րոյ ընկերին. ոպ փարիսեցին. որ պար
ծէր ընդդէմ մաքսաւորին. և կամ թէ
պարծեցայ մն սնափառութն. և կամ
մն խաբելոյ զնոսայ և առնելոյ ինչս
՚ի նոցանէ. զի այն ոխսէքն մահուչափ
մեղանչէին: Նայց թէ լինիցի այն մն
ուրախացուցանելոյ զայս. և կատակի
աղագաւ. յայնժամն ներելի մեղք.
Պարձեալ եթէ արար երեսպաշտութ
ումեք մն վերոյ ասաց պատճառացդ.
և կամ եցոյց թէ հաճոյէ չարն զոր ա
րար .քո և գովեաց զնայ. և կամ թէ
արար երեսպաշտութի, զի խաբէութբ
զինասեցէ նմայ հոգևոր կամ մարմնա
ւոր. և կամ թէ այնու ետ նմայ պատ

Ծառ. մահու չափ մեղանչելոյ. յայնժա
մ է մահու չափ մեղք։ Բայց ոչ եթէ
առնիցէ զայն յաղագս կատակի. և
կամ վն արգելոյ զչարն. և կամ առնե
լոյ բարի ինչ 'ի հարկաւոր ժամանակի
և ըստ այսմ ոչ է մահու չափ մեղք.
Պարձեալ եթէ ունէր անկարգ փա
ռասիրութի ունելոյ պատիւ և մեծու
թի. կամ թէ հեշտացաւ և փառաւո
րեցաւ վն սուտ բանից. կամ թէ վն
փառացաշխարհի պատրաստէր առնել
ինչ ընդ դէմ այ. զի ըստ այսմ մեղան
չէ մահու չափ։ Բայց ոչ եթէ ցանկու
թի այն ոչ իցէ ընդ դէմ սիրոյ այ և
ընկերին։ Պարձեալ եթէ հաստատեաց
'ի չար կարծիքն իւր. և ընդ դէմ բնա
կութի յամեաց ինքն. և կամ դիւրա
զանցարար և ոչ կատարեաց զբարի
խորհուրդն իւր։ Յաղագս ծուլութեան.

Է Հարցջիր եթէ արար ծուլութիւն.
Արդ ծուլութին է յետս դարձումն
ածային բարոյն զոր 'ի հարկէ պարտա
կանէ զգուշանալ միշտ. և ծուլութին է
մահու չափ մեղք. յորժամ հաւանու
թբ բանականին փաղչի ածային բար
ոյն որում 'ի հարկէ պարտականէ.
Բայց թէ հաւանութբ զգայութե.
է ներելի մեղք. Պարձեալ թէ ծու

 լացաւ

լուցաւ առնել զբարին յորում պարտա
կանէր առնել։ Դ՟ձլ հարցջիր եթէ գի
տիցէ զհաւատամն. և զաստուծանս հա
ւատոյն. և զ. Ժ. պատուիրանքն. և
զհայր մերն. և զողջոյն ընդ քեզ մա
րիամն. և եթէ ոչ գիտիցեն ուսանի
ցեն։ Դարձեալ եթէ ոչ եկն յեկեղե
ցին. մանաւանդ յաւուրս կիրակէից և
տօնից. և կամ թէ ոչ աղօթաց յորժամ
պարտէր և կարէր աղօթել. և կամ
թէ ՚ի ժամ աղօթիցն և քարոզութե
արար դատարկախօսութի՟ և այնու ար
գելեաց զայլս ջեռմեռանդութենէն.
Նա և եթէ յայսցանէ և յայլ այնպիսի բա
րի գործոց արգելեաց զմարդիկ։ Դար
ձեալ եթէ ոչ խոնարհեցոյց զգլուխն
յորժամ լսեց զանուն տն մերոյ յի
քի. կամ թէ արար գին և վաճառ յե
կեղեցին կամ ՚ի գերեզմանս. կամ թէ
ոչ ետ զպէտս կարօտելոցն. զկերակու
րս և զըմպելի՛ս. և հանդերձս. և զտուն
և թէ ոչ գնաց ՚ի տես հիւանդին. կամ
թէ փրկեաց զգերեալսն. և թէ ոչ թա
ղեաց զմարմին աղքատ մեռելոց։ Դար
ձեալ եթէ ոչ ուսոյց զտգէտսն. և ոչ
խրատեաց զերկմիտսն. ոչ մխիթարեաց
զտրտմեալսն. ոչ ուղղեաց զմեղու
ցեալսն. տուող պարտականէ ըստ հրա

մանաց

մանացն ա̃յ յորժամյուսայ թէ ուղղե-
լոյն ն̃ր դարձցին 'ի լաւս և ոչ 'ի վատ-
թարս։ Դարձեալ եթէ ոչ եթող այ-
նոցիկ որք վիրաւորեցին զինք․ Դար-
ձեալ եթէ ոչ համբերութ̃բ տարաւ-
ծանրապահ մարդկան ոմ̃ էն հիւանդ-
քըն և բնական տրտմակացքն։ Դար-
ձեալ եթէ ոչ աղօթաց վ̃ն ամենեցուն
թշնամեաց և սիրելեաց։ Իւ գիտելիէ
զի հոգևոր ողորմութ̃իքս այսոքիկ լա-
ւագոյնքեն քան զմարմնաւորս։ Դար-
ձեալ հարցքիր․ եթէ արարմութ̃ի յինչից
այլոց․ և կամ աւելի քան զչափն ոմ̃
սովորեն առնել ծառայք և աղախինք
որդիք և կանայք։ Դարձեալ եթէ ոչ
ետ այնոցիկ որք առաւել կարօտանային
Դարձեալ եթէ 'ի բաժանելիր ինչ․
ակնառութ̃բ ետ զմասունս․ կամ ճըշ-
տիւ և պակաս քան զպէտսն։ Դար-
ձեալ եթէ ան շնորհակալ եղև ա̃յ և
մարդկան վ̃ն ընկալեալ երախտեացն․
այսինքն ոչ յիշելով այլ մոռանալով․ և
կամ ոչ առնելով փոխարէն բարի․ և
կամ որ վատթարագոյնէ հատուցանե-
լով չար փոխանակ բարոյն․ և կամ թէ
դիւրաւ դատեաց զոք գող ապերախտ
և վ̃ն այն ոչ արար նմա բարի․ Դար-
ձեալ եթէ զաւուրս կիրակէից և տօնից

ոչ պահեցայ՝ ոճ̃ պարտէր․ այլ արար
գործս ապասաւորութե̃ առանց մեծ
հարկի․ և կամ թողեալ ընտանեաց իւ
րոց գործել․ կամ արար մահու չափ
մեղք որ առաւել ապականէ զտօնն ։
Պարձեալ եթէ ոչ արար փոյթ․ ուսա
նել զոր ինչ պարտէր գիտել ըստ իւ
րում որպիսութե̃ ։ Պարձեալ եթէ
ցանկացաւ ոչ գիտել զոր ինչ պարտէ
գիտել․ և կամ որոց խորշել ։ Պարձեալ
եթէ յոյժ պատաղեցաւ ՚ի յերկրաւ
որ հոգս և ՚ի մարմնական հեշտութիւ
վ̃ն որոյ և անընդունակ եղև ա̃մ այնո
ցըն ։ Պարձեալ եթէ յոյժ երկչոտ եղև
և փախեաւ յորժամ ոչ էր պարտ․ և ոչ
ձեռնարկեաց և յարձակեցաւ ՚ի վ̃ ուր
պարտնէր․ և կամ ոչ երկեաւ ուր
պարտնէր երկնչել․ այլ եղև յանդուգն
Պարձեալ եթէ ոչ տարաւ խնամ ըն
տանեացն և յանձնելոցն ՚ի նմայ․ և ոչ
խրատեաց զնոսայ․ և կամ գիտելով ին
քեան թողեալ մեղանչել այնոցիկ որ
ընդ իւրով իշխանութբ̃ են ։ Պարձեալ
եթէ հեղգացաւ ամբաստանել զոք որոյ
մեղքներ ՚ի վ̃նաս բազմաց․ բայց միայն
զի կարասցէ բաւականապէս ստուգել
բայց թէ ոչ կարիցէ գոնեա զեկուցա
նիցէ․ այնմ որ կարէ ուղղել ։ Իսկ թէ

ոչ պահեաց զպատշաճաւոր կարգն՝
յանդիմանել զընկերն։ Պարծեալ ե-
թէ ոչ հատոյց զիր ինչ զոր պարտէր
վն հոգւոյ ննջեցելոց։ Մանաւանդ այ
նոցիկ որոց պարտականէր․ և կամ որոց
արար զինքն պարտական։ Պարծեալ ե-
թէ բնակեցոյց զհրէայս կամ զմահ
մետականս 'ի տուն իւր․ և կամ արար
ընդ նոսայ ընդունելութի քան զչափն
Պարծեալ եթէ ոչ սպասաւորեաց այ
նոցիկ որոց պարտէր սպասաւորել։
Պարծեալ եթէ դիւրաւ արար հաղ
որդութի ընդ բանադրելեացն․ ուտե
լով․ խօսելով․ բնակելով․ և այլ սիւն
աձեւօք․ և զայն թէ արարեալիցէ․
խոտելով զկանոնք եկեղեցւոյ․ զի ըստ
յայսմ մեղանչէ մահու չափ․ նմ և թէ
էր ընդ նմ յեկեղեցիս 'ի ժամանակս
աղօթից։ Վան զի և այն ժամն մահու
չափ մեղանչէ։ Պարծեալ եթէ ինքն
էր բանադրեալ․ և յառաջ քան զար
ձակումն խառնեաց զինքն ընդ այլս․
և կամ արհամարհեաց զբանադրանքն
և ոչ հոգաց։ Պարծեալ կարես հար
ցանել զնա՝ վն իւրաքանչիւր խորհր
դոյ եկեղեցւոյ․ որ երևեսցին քեզ թէ
օգուտ իցէ հարցանելն։ Դուցէ ար
դեօք լեալիցէ պակասութին ինչ․

և

և թէ տարակուսիցէ մկրտութն իւր․
ուսուսցես նմայ զոր ինչ է 'ի հարկաւո
րութենէ մկրտութն․ Դարձեալ ե-
թէ զաւակք նր մեռեալիցեն առանց
մկրտութն․ վն հեղգութն իւրոյ․
Դարձեալ եթէ արար բազում անտիկ
նոսս․ և կամ մեծ խրախութիս և աւե
լորդս․ վն հպարտութն և փառաց աշ
խարհիս 'ի մկրտել զզաւակս իւր․
Դարձեալ եթէ ոչ ուսոյց սան երին
իւրոյ զաստուածն հաւատոյ՝ և զտէրու
նական աղօթս․ և զ տասն բանեայ օրէն
քըն․ քանզի պարտականէ յայսմ մի
թէ իցէ այլ ոք․ Դարձեալ եթէ էառ
դրոշմն․ և զայն միանգամ․ և եթէ յա
մեաց առնուլն զդրոշմն․ Դարձեալ
գիտելի է․ զի դրոշմելն միայն մի ոք
պարտի բռնել զայն որ դրոշմի և ոչ
բազումք․ նա և ոչ պարտի ըմբռնել
կինն զայրն․ և ոչ այրն զկինն․ և կամ
ծնօղքն զզաւակս․ նա և որ ոչն է
դրոշմեալ ոչ պարտի ըմբռնել զայլս․
Դարձեալ հարկէ զի այն որ առնու
զդրոշմն լինի առանց մահու չափ մե
ղաց․ զի անդ առնու շնորհք․ Դար
ձեալ եթէ յետ որոյ գիտաց զմեղքն
խոստովանեալիցէ յամ ամի միանգամ․
և եթէ ոչ․ ոպ վերագոյն ասացաւ․ և

 թէ

թէ հեղգացայ՞. խնդրեմ եթէ քանի
ամ կաց առանց խոստովանութե. քան
զի այնու մահու չափ. մի թէ կալեալ
իցէ հարկաւոր պատճառ. քանզի որ
զանց առար զխոստովանութի և արհա
մարհեաց ոչ թողուցուն զնայ յեկեղե
ցին. և յորժամ մեռանիցի առանց խոս
տովանութե. ոչ թաղեսցեն 'ի գերեզ
ման. զնոյն պատիժս ունիցի որ ոչ
խոստովանեսցի և հաղորդեսցի յամ
ամի 'ի տօնի զատկին. մի թէ արատա
ցես խրատու քահանային իւրոյ. վն
պատճառի ինչ: Որդ՝ քահանայ որ
կոչի հայրապետն. և իւր եպիսկոպոսն
և ժողովրդապետ քահանայն իւր. և
իւրաքանչիւր ոք որ ունիցի իշխանու
թի 'ի սոցանէ ոչ են կղերիկոսք արք
հայրապետին. և եպիսկոպոսաց. և կարդ
քարոզողաց. և վարդապետաց: Որդ
որ խոստովանեալ լինի միում ումեք 'ի
սոցանէ կամիցի հաղորդիլ 'ի ժողովր
դապետ քահանայէն. պարտի ասել
թէ խոստովանեալ եմ այս անուան.
և քահանայն պարտի հաւատալ և տալ
զմարմինն քի. Դարձեալ հարցջիր՝
եթէ թագոյց խոստովանելն մահու
չափ մեղք. կամ զպարագայքն. և կամ
թէ սուտ ասաց խոստովանելն. և զայ

լոյ մեղքն յիշեցայ․ ոչ և ասացած ա-
ռաջին ծառն։ Պարծեալ ոչ ցուցած
վն մեղաց իւրոց՝ որ քան պարտներ․
Պարծեալ եթե զռաւական ապաշ-
խարութի ոչ ընկալած 'ի խոստովանա-
հօրեն իւրմէ․ վն որոյ և խոստովանա-
նահայրն նր եդ նմայ փոքր ապաշխա-
րութի երկնչելով 'ի մեծ չարէ․ և կամ
թե զապաշխարութի ոչ կատարեաց
առանց մահու չափ մեղաց՝ այլ մահու
չափ մեղօք զոր գործեաց յետ խոստո-
վանելոյն։ Պարծեալ եթէ յամ ամի
'ի տօնի զատկի ոչ հաղորդեցաւ․ ոչ
'ի վերոյ ասացաք։ Պարծեալ եթէ մա-
տեաւ 'ի խորհուրդս այս խղճի մտօք
վն ունելոյ մահու չափ մեղք․ յորմէ
զղջացեալ և խոստովանեալ․ եթէ ա-
ռանց պատրաստութե և ջեռմեռան-
դութե և առանց պատկառանաց մա-
տեաւ 'ի խորհուրդն․ և կամ եղև այլ
ինչ պակասութի։ Պարծեալ ուսու-
ցեա զնա թե ոչ առնուցուն զմարմինն
քի․ քանզի այնպես պարտին առնուլ
զի ոչ մնասցէ մասն ինչ 'ի մէջ ատա-
մանցն։ Պարծեալ եթէ յորժամ էր
հիւանդ մի․ զի ունէր երկիւղ մահու
և ոչ խնդրեաց ջեռմեռանդութե զօր-
ութի․ և կամ թե հիւանդապահքն

 հեղգա

հեղգացան և թողին մտանիլ զհի֊
ւանդսն առանց տալոյ նմա զխորհուրդս
զոր պարտէր տալ. իսկ վն քահա
նայական կարգին ունիցիս յառաջին
կոյս 'ի ճառս եպիսկոպոսաց և քահա
նայից. իսկ վն խորհրդոյ պսակին ու
նիցիս 'ի ճառս ամուսնացելոցն ։

Ճառ նախանձու. ~

Ղ Վն նախանձու. թէ տրտմեցաւ ընդ
յաջողուածն այլոց. և ուրախացաւ ը
անյաջողութն. և այս իմացեալ լինի
յորժամ նախանձոտն կարծիցէ եթէ
պակասի փառք իւր ընդ յաջողիլն այ
լոց. զի այսէ մեղք մահու չափ. այլ
ոչ եթէ ան հաճոյ թուի ինքեան յա
ջողուածն այլոց. յորժամ տեսանիցէ թէ
յաջողուածն նր լինի վնաս ինքեան և իւ
րոց. և յայնժամ ոչէ մեղք ։ Դարձեալ
գիտելի է զի յորժամ նախանձն մնայ
'ի զգայութի. և ոչ 'ի հաւանութի բա
նականութն է մեղք ներելի ։

Ճառ բարկութեան.

Ճ Խնդրեա եթէ ցանկացաւ երբեք
վրէժ խնդրութն. քան զի բարկու
թին է բաղձանք վրէժ խնդրութն. ե
թէ ոք բաղձա անիրաւ վրէժ խնդ
րութն. կամօք և յօժարութբ. մահու
չափ մեղանչէ. իսկ թէ եղև այն յանկար

 ծակի

ծակի և առանց հաւանութե̄ բանակա
նին. և կ̄ բաղձացաւ սակաւ մի առնուլ
զվրէժ. ոչ̄ քարշել զհերս մանկանց.
և այլ սոյնպիսիք որ ոչ են մեղք մահու
չափ: Դ.արձեալ եթէ յոյժ բարկա
ցաւ 'ի սրտի իւրում և եցոյց արտաքոյ
նշան բարկուե̄. ոչ է մեղք մահու չափ:
Դ.արձեալ եթէ յոյժ բարկացաւ 'ի սր
տի իւրում. և եցոյց արտաքոյ նշան
բարկութե̄. ոչ է մեղք մահու չափ.
մի թէ անկցի 'ի սիրոյ ա̄յ և ընկերին:
Դ.արձեալ գիտելի է զի յորժամ վրէժ
խնդիրն ունի իմտի զուղղութի̄ մեղու
ցելոյն և զհանդիստ և զխաղաղութի̄
այլոց և զպահպանութի̄ արդարութե̄
և փառս ա̄յ. յայնժամ վրէժն այն լի
նի արժանաւոր. պահելով և զայլ պարա
գայս. իսկ եթէ իմտի ունիցի միայն
առնել վ̄նաս մեղուցելոյն. յայնժամ ա̄մնէ
անարժան և մեղք: Դ.արձեալ եթէ
ատեաց զանձն ումեք եթէ զմեղքն
նր: Դ.արձեալ եթէ գանեաց զոք բար
կութե̄. և վ̄նասեաց մարմնոյ կամ ա
նուան նր. մանաւանդ յորոյ վ̄ր ոչ ու
նէր իշխանութի̄. ոչ̄ ունի հայր 'ի
վ̄ր որդւոյ. տ̄ր 'ի վ̄ր ծառայի. և այլ
սոյնպիսիք. որք կարեն գանել արժա
նապէս ուղղելոյ աղագաւ: Դ.արձեալ

եթէ

եթէ անխրատաբար եդ զոք 'ի բանդի.
և կամ ըմբռնեաց առանց դատաստա
նական կարգին. և կամ վն՛ այսպիսեա
ցըս եւ խրատ և օգնութե՛ն. կամ հրա
ներցաւ յառաջ կամ յետոյ. Պարծեալ
եթէ խոցեաց զոք. կամ եհատանգամ
ինչ. կամ եսպան. և կամ ունէր կամք
առնելոյ զայսպիսիս առանց դատաստա
նական կարգին և կամ ետ խրատ և օգ
նութի. ոչ յառաջն ասացաք. Պար
ծեալ եթէ ոչ համաձայնեաց ընդ ըն
կերաց. և կամ ընկեաց աղմուկ և տա
րաձայնութի 'ի մէջ ընկերաց. իսկ տա
րաձայնութիւն յորժամ ոք գիտութե.
և յօժարութի տարաձայնեսցի 'ի բա
րոյ 'ի մէքէ որում պարտէ համաձայ
նիլ. և այնէ մեղք մահու չափ. եթէ
լինիցի այն ընդ դէմ փառաց այ և սի
րոյ ընկերին. բայց թէ զայն արասցէ
ոչ հաւանութե բանականին այլ շարժ
մամբ զգայութե՛ է մեղք ներելի.
Նա և լինի երբեմն տարաձայնութի
պատահմամբ յորժամ ոք 'ի տրամաբա
նութե լինի ջատագով 'ի սուտ կար
ծեաց զոր համարի ճշմարիտ տգոյ.
ընդ դէմ այնմ որ ունի զճշմարտութի.
Պարծեալ եթէ ոչ մարտնչի ընդ դէմ
ճշմարտութե անկարգ կերպիւ. մահու

 չափ

չափ մեղանչէ. և թէ մարտիցէ ընդ-
դէմ ստութե՛ կարգաւոր կերպիւ գո-
վելէ. և թէ անկարգ կերպիւ. է մե-
ղք ներելի։ Իսկ թէ այնքան անկար-
գութի իցէ՛ի յաղմկելն. մինչ զի լինիցի
յայնմանէ գայթագղութի ինչ՛ է մեղք
մահու չափ։ Ուստի յորժամ՛ ասիցէ
պօղոս յերկրորդ տի մոթեոս. բ. միբա-
նակուիւ լինիլ. և յարէ ՛ի նոյն. քանզի
ոչ ինչէ օգուտ՛ եթէ ոչ ՛ի կործանու-
մն լսողաց։ Պարզեալ խնդրեմ եթէ
կռուասէր եղև և աղմկարար. և կամ
արար խռովութի և բաժանումն իմէջ
մարդկան. և կամ թէ ասաց բան նա-
խատանաց. և կամ յիշեցոյց նմայ զպա-
կասութի և զմեղս իւր. և կամ ասաց
և արար ինչ դիտաւորութբ նախատե-
լոյ զոք՛ բայց եթէ ուղղելոյ աղագաւ։
Պարզեալ եթէ ոչ համբերեաց նա-
խատանաց և անիրաւութեց. յորժամ
գիտաց եթէ օգուտ և՛ի շինութի. այլ
ոչ եթէ յիմարն լինիցի յայնմանէ առա-
ւել յանդուգն։ Պարզեալ եթէ անխ-
ծեաց զոք զոր թէ արար զայն կամօք
և յօժարութբ. և աղաչեաց վն ներսասու-
ւմբք մահու չափ մեղանչէ. այլ ոչ
եթէ թեթև ինչ չարժամբ յանկար-
ծօրէն. և կամ յանկարծու սակաւ չար
ինչ

ինչ գալ 'ի վ՜ն նր՜։ Դարձեալ եթէ ա-
նիծեաց զանբան ստեղծուածս։ Դար-
ձեալ եթէ խօսեցաւ հայհոյութիւն յա՜ծ՝
ասելով զոր ոչ պատշաճի նմայ. և կամ
բառնալ 'ի նմանէ զոր ինչ պատշաճէ
և այսէ մեղք մահու չափ։ բայց ոչ ե-
թէ յանկարծակի ոք հանիցէ այնպիսի
բանս 'ի բերանոյ իւրոյ։ Դարձեալ ե-
թէ զկարծիս ոչ մեկնեաց 'ի բարի ոք
կողմ. և կամ թէ եղև չարակարծիք
առանց բաւական պատճառի. զի յայն
ժամ առնէ նմայ անիրաւութիւն. և խո-
տէ զնա 'ի սրտի իւրում։ Դարձեալ
եթէ գիտութե՜ն ետ ումեք չար խրատ.
և կամ կերպիւ ինչ վնասեաց ումեք.
և կամ վնասել կամեցաւ. և կամ ոչ զեր
ծոյց 'ի վնասոյն։

Վասն որկրամոլութեանն.

Է Որկրամոլ եթէ ունէր անկարգաւո-
րութիւն. կերակրոյ՝ և ըմպելոյ՝ որոյ է
մեղք ներելի. եթէ ոչ ընդ դիմացի
խակ թէ պատրաստէ առնել ինչ ընդ-
դէմ հրամանացն այ՜ վ՜ս կատարելոյ
զայնպիսի ցանկութի՜ւ. է մեղք մահու
չափ։ Դարձեալ խնդրեա՛ վ՜ս. ե. տե-
սակաց որկրամոլութե՜ն. Նախ եթէ
եկեր յառաջքան զպատշաճաւոր ժա-
մանակս։ Երկրորդ. եթէ խնդրեաց

խորտ

խորտիկս. և եթէ զայս արար ոչ վս՟ հար
կաւորութե՟. և ոչ վս՟ հիւանդութե՟ն.
և կամ ոչ վս՟ հասարակաց սովորութե՟
գաւառին յայնժամ է մեղք: Հինգերորդ
եթէ աւելի քան զբաւականն իւր ե
կեր: Վեցերորդ. եթէ կամեցաւ ունել
զկերակուրս պատրաստել զանազան
դեղօք և համեմօք. և բազում ծախս իւք
Եօթներորդ եթէ յոյժ ցանկութե՟ եկեր
Պարծեալ եթէ եկեր առաւել քան ըզ
բաւականն իւր վս՟ կեղծաւորութե՟
և տրտմեցոյց զերեսս իւր: Պարծեալ
եթէ արբեցաւ գիտութե՟ մահու չափ
մեղանչեաց. այլ ոչ եթէ անգիտութե՟.
այսինքն եթէ ոչ գիտաց զօրութի գի
նոյն. Պարծեալ եթէ եկեր և էարբ
այնքան մինչ զի փոխեաց. Պարծեալ
եթէ ոչ պահեաց զպահս կացուցեալս
եկեղեցոյ՝ առանց հարկաւոր պատճա
ռի. այսինքն վս՟ հիւանդութե՟. կամ
վս՟ աղքատութե՟. մինչ զի ունէր այ
քան որ մի անգամ ուտելով բաւակա
նէր. և կամ վս՟ մեծ աշխատութե՟. և
կամ վս՟ յոյժ տկարութե՟. որ մանա
ւանդ պատահի ծերոց և տղայոց: Պար
ծեալ եթէ յաւուրս պահոց յառաջ
քան զժամ ճաշոյն եկեր ինչ. կամ ըմ
պեաց գինի. առանց հարկաւոր պատ

ճառի

Ճաշու. և կամ յայնպիսի աւուրս եկեղ
կերակուրս արգելեալս.

Մասն մեղաց լեզուին.

Ծ Նախ խնդրեմ, եթէ խօսեցաւ բանս
դատարկս. կամ եղև և շատախօս,
կամ աղտեղախօս, և կամ ան խոհեմ
տաղաւար լռեաց. Նաև յետոյ խնդրեմ
եթէ խօսեցաւ սուտ բանիւ և նշանաւ.
Դարձեալ եթէ վնասեաց ումեք սուտ
խօսելովն իւրով. Դարձեալ եթէ խօսե
ցաւ սուտ 'ի դատաստանի որ է մեղք
մահու չափ. Դարձեալ եթէ խոստա
ցաւ ինչ ումեք և ոչ հատոյց. Դար
ձեալ եթէ յայտնեաց զծածուկ խոր
հուրդս ումեք. մի թէ լինէր այնպիսի
ինչ խորհուրդն այն որ վնասէր ումեք
Մանաւանդ եթէ հասարակաց կամ
բազմաց ոմանց. Դարձեալ խնդրեմ
'ի դատաւորէն. եթէ յորդորեաց զոք
տալ սուտ վկայութիւն.

Յաղագս երրորդին. Մասն երրորդութեան
Նա երրորդ պատուիրանին.

Ժ Յետ այսորիկ խնդրեմ եթէ ընդու
նայն հարկաւոր. և առանց պատճա
ռի և առանց օգնութեան ինչ երդուաւ.
Դարձեալ եթէ երդմնազանց եղև.
Դարձեալ եթէ գիտութեամբ երդուաւ
վտ անարժան իրաց. և եթէ երդուաւ

եթէ ոչ արարից զայս ինչ բարի զի առ
ժամայն լինի երդմնազանց։ Պարձեալ
եթէ գիտութբ զսուտ ինչ երդմամբ
հաստատեաց որէ մեղք մահու չափ։
Նա՛ և եթէ կատակի աղագաւ արար
զայն․ սակայն եթէ կամօք և յօժարու
թբ։ Պարձեալ եթէ ընկալաւ զեր
դումն ումեք․ և կամ պահանջեաց ՚ի
նմանէ զերդումն զոր գիտէր թէ
սուտ կամի երդնուլ։

Վասն տրտնջման․ Եւս բամբասանաց․ չարախօսից․
Եւ նախատանաց․

Պարձեալ խնդրեա՛ եթէ տրտնջեաց ժա
և տժգոհեաց զԱյ ՚ի ժամանակս նե
ղութե։ Պարձեալ եթէ բան բասեաց
զոք վատահամբաւելով․ կամ զուր
ասելով․ և կամ բանիւքն իւրովք յա
ւելով զմեղս նր․ և կամ ծածուկ զմեղս
նր յայտնելով․ և կամ զբարիսնր չարա
չար մեկնելով․ և կամ ուրանալով զբա
րիս նր․ և կամ չարակամութբ լսելով
Նոյն սոքայ ամենեքեան ըստ ինքեանեն
մեղք մահու չափ․ բայց ոչ եթէ լինի
ցին ս[illegible]ոքիկ բարի գիտաւորութբ․ այս
ինքն զնկուցանելով․ կամ ամբաստա
նելով վն ուղղութե․ և կամ արասցեն
վն թեթևամտութեան․ կամ յաղագս
կատակի բայց միայն զի ոչ մնասեսցէ

անուան նք։ Եւ գիտելին․ զի պար
տականէ իւրաքանչիւր ոք անդրէն
դարձուցանելոյ զանուն այնմ զոր վա
տահամբաւեաց․ ոչ պարտականէ
անդրէն դարձուցանել զյափշտակու
թիւն և զգողութիւն․ և այլ սոյնպիսիս։
Դարձեալ եթէ լսեաց զբամբասանս
կամ յորդորեաց զայլս ՚ի բամբասանս․
և կամ հաճոյ թուեցաւ ինքեան բան
բասանաց այլոց․ և կամ ոչ արգելեաց
զբանբասօղն։ մանաւանդ եթէ վե
րաբերէր առնա առնել զայն․ այսինքն
եթէ բամբասօղն էր ՚ի հնազան դե
լոյն։ Դարձեալ եթէ արար քսութին
այսինքն․ զի կռուեցոյց․ զբարի եկամ
ան և զայլ սոյնպիսիս։ Դարձեալ եթէ
կատակեաց զոք և ամաչեցոյց առաջի
այլոց․ և այս լինի երբեմն ծանր մեղք․
այսինքն յորժամ կատակեսցէ զն̃բ
այլս․ կամ զծնօղս։

Սան պէտրոսեանց։ Եւ հնազանդեանց․

ժբ Դարձեալ խնդրեա եթէ արար դիւ
թութին․ կամ կախարդութին․ և
կամ ետ առնել․ և կամ գնաց առ ըն̃ամ
զորկս․ առ վհուկ ընկեցս․ առ գար
ընկեցս․ և առ սոյնպիսիքս․ Դարձեալ
եթէ կամեցաւ աստեղօք կամ երազօք
գիտել զապառնի ինչ․ և զայլ ինչ որէն

 ՚ինէք

'ի ներքս անձն իշխան կամաց մարդոյն
Պարձեալ եթէ գրեաց զանուանս դի
ւաց. կամ զկոչմունս. կամ զերդմնե
ցուցանելն. և զայն պահեաց առ ինքն
և կամ ետ այլս. և կամ գրեաց անծա
նօթ անուանս ևնկարեաց կնիքս և
ձևս: Պարձեալ թէ որ կերպիւ առ
նեն զայն. և կամ ինչ նիւթով. և կամ
վն որոյ պատճառի: Քանզի երբեմն
առնեն պիղծ իրօք. և երբեմն 'ի վնաս
կենաց մարդկան. և երբեմն առնեն
մբ նիւթով: Պարձեալ եթէ ուսոյց
զոք. և կամ յորդորեաց առնել զայս
պիսի իրս. պարտէ արգելել զնա զի ոչ
արասցէ: Վասն գայթագղեցուցանողաց.

Խնդրեա թէ չար օրինակաւ գայ Ժգ
թագղեցոյց զոք. քան զի գայթագ
ղութիւն է բան չար. կամ գործ ոչ ու
ղիղ՝ տալով այլոց պատճառ կործան
ման. և այս լինի երբեմն կամօք և գի
տութեամբ գայթագղեցուցանելոյ. և եր
բեմն ոչ գիտութեամբ գայթագղեց
ուցանելոյ: Յաղագս ուխտազանցութեան

Խնդրեա եթէ ուխտեաց այ. կամ սր Ժդ
բոց և ոչ կատարեաց. իսկ ուխտն է
խոստումն. բարոյ 'ի մէջ արարչին կա
մօք և ընտրութեամբ: Պարձեալ խնդրեա
եթէ ուխտեաց յիմար ինչ. նա և կա

մեցաւ

մեցաւ կատարել զոր ոչ պարտէր դար
ձեալ եթէ ոչ կատարեաց զուխտ ինչ.
կամ փոխեաց առանց հարկաւոր պատ
ճառի և առանց հրամանաց. վերնա
գունին: Եւ ասասցես զի կարասցէ
զուխտն թէ պատշաճաւորք իցեն և կա
րելիք: իսկ թէ գտանիցես դժուարա
կատարիչս և սակաւ օգտակար. յղեսցէ
զնա առ եպիսկոպոսն. և կամ առ այն
որ ունիցի իշխանութի յեպիսկոպոսէն
կամ 'ի հայրապետէն. զի փոխեսցէ զայն
այնպիսի իր որ առաւել հաճոյ լինիցի
ծոյ: Նոյնպէս առնիցես յայնմանէ որ
երդուեալ իցէ յիմար յերդմունս: Եւ
գիտելի է զի յորժամ տարակոյս իցէ
թէ պարտէ պահել զերդումն թէ ոչ.
եպիսկոպոս կարէ հրաման տալ այն
պիսոյն: բայց եթէ երդումն իցէ բա
րի և օգտակար. միայն հայրապետն կա
րէ հրաման տալ և կամ փոխել: Յետ
ուսուցանելոյն 'ի հարցանելոյ զմեղսն
զայնոսիկ. որք հաւասար գտանին իւ
րաքանչիւր մարդիկ. որ իցեն 'ի զանա
զան որպիսութիս. կարեւոր հարցանել
ինչ 'ի հարցանելոյ զմեղս ինչ յատուկ
որ գործեալ լինի բազում անգամ 'ի
յոմանս. որ են 'ի զանազան պատիւս
և յաստիճանս. արդ 'ի յայսցանէ որ

 գրեալ

գրեալ լինի յեւրաքանչիւր պատճառ.
յառաջին կայդ հարցանիցես 'ի նոցանէ
աւելի կամ պակաս. ապա տեսանիցես
թէ պիտոյէ հարցանել յայնմանէ որ
խոստովանի:

Յաղագս հարցմանելոյ զեպիսկոպոսն և
զայլ առաջնորդս.

Որդ զեպիսկոպոսութենս և զայլ առաջ- ժե
նորդս. Նախ հարցես. եթէ ըստ
արժանոյ եհաս 'ի պատիւ և յաստիճան
իւր. և ոչ էր իւէ գուշարկս վն երկ
կանամբութեն. կամ մարդասպանութե.
և կամ վն ոչ ծնանելոյն յարդար ան
կողնոյ. և կամ բանադրեալ և արգե
լեալ ապաստւորեաց յամծայինսն. այս
ինքն պատարագ մատոյց. և կամ կա
տարեաց զայլ խորհուրդս. և կամ բա
նադրեալ ձեռնադրեցաւ. և կամ ընտրե
ցաւ և հաստատեցաւ և ձեռնադրեցաւ
սիմոնականութբ. և զայլ սոյնպիսիս. Դ. ձլ
եթէ աշխարհական իշխանութբ և
բռնութբ մուծեալ եղև 'ի պատիւ և
յաստիճանն. Դարձեալ եթէ յորժամ
ընտրեալ եղև յառաջ քան զհաստա
տելն ձեռնամուխ եղև յինչս յեկեղե
ցոյն. զի այնպիսին կորուսանէ զընտրու
թին իւր. և կամ ձեռնադրեաց զոք և
ետ թոշակ սիմոնականութբ. Դար

 ձեալ

ձեալ եթէ անհամեստաբար կենցաղա
վարեաց․ ՚ի վարս՝ ՚ի կերակուրս՝ ՚ի յըմպե
լիս՝ ՚ի հանդերձս։ Դարձեալ ոչ եղեւ
հիւր ընկալ․ կամ ոչ ետ ողորմութիւն
աղքատաց ըստ չափոյ գոյից եկեղե
ցւոյն։ Դարձեալ եթէ յինչս եկեղեցւոյն
ետ ազգականաց իւրոց առանց հարկա
ւոր պատճառի։ բայց միայն զայն արա
րեալ իցէ առ ՚ի փարթամացուցանել
զնս վն մարմնաւոր աղէտին․ և կամ վն
լինելոյ ինքեան առաւել զօրեղագոյն։
Դարձեալ եթէ ծախեաց զինչս եկե
ղեցւոյն յաւելորդ իրս․ ՚ի յորս․ ՚ի յաշ
խարհի փառս․ ՚ի գարշելի կատակ եր
գոցս։ Դարձեալ եթէ ՚ի պատերազմ
զինեցաւ և մարտեաւ։ Դարձեալ եթէ
ետ հեղուլ զարիւն․ կամ եղեւ պատ
ճառ կամ հրամայեաց գրել․ կամ գը
րեաց զիրն։ Դարձեալ եթէ գանեաց
զոք ձեռօք իւրովք․ կամ թէ ոչ արգե
լեաց զբամբասօղս՝ և զքսուս․ և թէ
քննախնդիր եղեւ Դարձեալ եթէ ոչ
բարի ոք կարգաւորեաց յեկեղեցին և
զտնտեսս իւր։ Դարձեալ եթէ ոչ ետ
զկարգ քահանայութե՝ զարկաւա
գութե․ և զկիսասարկաւագութե՝
և զայլսն ՚ի ժամանակին զոր սահմա
նեալ է եկեղեցին։ Դարձեալ եթէ ոչ

'քննեաց նախ քան զձեռնադրելըն ըղ
կարգ աւօղսն. ըստ հասակին. ըստ
գիտութեան. ըստ վարուցն. և ըստ մար
մնական արատոյն: դարձեալ եթէ յա
ռաջ քան զկարգտալըն ոչ ետ զառաջին
հարթութմն հերանց. քանզի է նա խա
պատրաստութին կարգացն: դարձեալ
եթէ 'ի տալն զկարգ. զոր ինչ պար
տէր առնել՝ հեղգութբ զանց արար.
դարձեալ եթէ բազում կարգ մի ան
գամայն ետ՝ քանզի զոր պարտէր չոր
րորդ անգամ տալ դարձեալ եթէ զօ
տար ոք ձեռնադրեաց փխտութբ. ա
ռանց հրամանաց մեծաւորին իւրոյ:
Դարձեալ եթէ մահու չափ մեղօք ա
ռար ձեռնադրութին. կամ մատոյց պա
տարագ. և կամ արար զայլ ինչ եպիս
կոպոսական գործ: դարձեալ եթէ գի
տութբ ձեռնադրեաց զոք զանարժանն
և կամ ետ նմա եկեղեցական թոշակ և
պատիւ. դարձեալ եթէ զթոշակս և
զպատիւս և զայլ եկեղեցական գործա
ւորութիւս ոչ ետ լաւագոյն անձանց
ըստ իւրում խղճմտանաց: դարձեալ ե
թէ եկեղեցեացն որ ամայացեալ էին
ըստ 'իրաւանց. ոչ տարաւ հոգս. այլ
ըստ 'իրաւանց ամայացեալ լինի ժո
ղովրդարան եկեղեցին՝ յորժամ ունի

ցին

ցին զնծ մանկունք որ ձեռնադրեալք
ցեն քահանայք յառաջ քան զքսան և
հինգ ամ. և կամ յետ որոյ ունի զեկե
ղեցին. ոչ ձեռնադրեցաւ քահանայ
մինչ և յամ մի: Դարձեալ եթէ ետ
թոշակ այնմ որ ունէր մի այլ թոշակ:
Դարձեալ եթէ զօտար եկեղեցականս
ընկալաւ և թոյլ ետ սպասաւորել յե
կեղեցին առանց վկայական թղթոյ
եպիսկոպոսին իւրեանց: Դարձեալ ե-
թէ ոչ շրջեալ այց արար վիճակին իւ
րոյ ոպ̄ պարտէրն: Դարձեալ եթէ ոչ
ուղղեաց զչարսն՝ այլ թոյլ ետ նց̄ մնալ
'ի սպասաւորուի̄ իւրեանց: Դարձեալ
եթէ յորժամայց առնէր վիճակին՝ ետ
առնել բազում ծախս. և կամ հառ
կաշառս: Դարձեալ եթէ ոչ արար
փոյթ օրհնել զեկեղեցիք վիճակին իւ
րոյ: Դարձեալ եթէ սիմոնականութի̄
մեծ կամ փոքր. 'ի յօրհնելն զհայրա
պետս. կամ 'ի տալն զվկայական գիրս:
Դարձեալ եթէ զեկեղեցականս և զկրօ
նաւորս վիրաւորեաց և տրտմեցոյց ոչ
ըստ 'ի րաւանց. և կամ յափշտակեաց
ինչ 'ի նոցանէ. և կամ արար ինչ նոցա
ընդ դէմ շրջաբերականին իւրոյ. Դար
ձեալ եթէ ո՛չ հատոյց զպարտսն զոր
արար վս̄ պիտոյից եկեղեցոյն եպիսկո

պոսն

պոռն որ նախ քան զինքն։ Դարձեալ եթէ բանադրեաց զոք կամ արգելեաց ոչ ուղիղ նախանձաւ խնդրութ՟բ. և առանց 'իրաւանց 'ի պատճառի. և առանց պատշաճաւոր կերպի։ Դարձեալ եթէ կացոյց գործակալս և դատաւորս զանհմուտսն և զհեգսն. և զայնոսիկ որ ոչ երկնչէին յա՟յ։ Դարձեալ եթէ աւելի ետ թողութ՟ն քան զոր պարտէրն յորժամ օրհնեաց զեկեղեցի. այսինքն աւելի քան զմի ամ՟ն և վ՟ն այլ իրաց. քառասունօր։ Դարձեալ եթէ ոչ որոնեաց զհերետիկոսս. և կամ ոչ ընդդէմ եկաց ո՟ր պարտէր. և կամ ոչ եկաց ընդդէմ հալածչաց եկեղեցւոյն, ո՟ր զհովիւ քաջ։ Դարձեալ եթէ խոյս ետ եկեղեցւոյն 'ի հօտէն իւրոյ 'ի ժամանակս նեղութ՟ե առանց բաւական պատճառի։ Դարձեալ եթէ թոյլ ետ խաբեբայ և քուրձիկ մարդկան խաբել զմարդիկ և առնուլ արծաթ. և կամ ետ ն՟ց գիր թողութ՟ե առանց հարկաւոր պատճառի. և կամ էառ 'ի նոցանէ 'ինչ վ՟ն թոյլ տալ ն՟ց. և շնորհելոյն զ[illegible]իրն։ Դարձեալ եթէ թոյլ ետ երկկան ամբեացն ունել զեկեղեցական աղատութ՟ին և կամ զսափրութ՟ն հերաց Դարձեալ եթէ թոյլ ետ չար սովոր-

ութե

ութն միայլ խուռում վրիժակին · և ոչ ե֊
բարձ զնա · դարձեալ եթէ զեկեղեցա
կանս որ վարիւք իւրեանց գայթագղե
ցուցանեն զայլս՝ ոչ զգուշացոյց երից
անգամ · և յորժամ ոչ ուղղեցին զին
քեանս ոչ զրկեաց զնա յեկեղեցական
աղատութենէն ։ Դարձեալ եթէ ոչ
բռնադատեաց զանդարձ հարսն կա
տարել զյետին յանդարձոն միաւելոց ։
Դարձեալ եթէ ձեռնամուխ եղև յայն
իրս որ վերաբերի առ հայրապետն ։
Դարձեալ եթէ արձակեաց զբանադ
րեալս 'ի փոքրագունեն քան զինքն ա֊
ռանց հարկաւոր պատճառի և առանց
դատաստանական կարգին ։ Դարձեալ
եթէ յանձնեաց զիշխանութի արձա
կելոյ 'ի բանադրութենէն · և կամ դնե
լոյ ապաշխարութի այնոցիկ որոցեն
անհմուտ 'իրաւանց և կանոնաց ։
Դարձեալ խնդրեա՛ արհի եպիսկո
պոսէն եթէ արձակեցման 'իրաւ֊
ունքն ։ Դարձեալ եթէ եպիսկոպոսն
ոչ հնազանդեցաւ վերնագունին իւ֊
րոյ ։ Դարձեալ եթէ ոչ աղօթեաց հա
ճատարմապէս վս յանձնելոյ ժողովր
դեան 'ինա ոմ պարտէրն · դարձեալ
եթէ ոչ պարապեցաւ ընթերցման և
քարոզութեց · դարձեալ եթէ չորս օրի

նակ

նակ տալով գայթակղեցոյց զհնազան
դեալս իւր։ Նաեւ գիտելին զի եպիսկո
պոսք և առաջնորդք պարտին ընտրել
ինքեան խոհեմ և ի մաստուն խոստովա
նահայր։ Յաղագս եկեղեցականաց·

Նա ժողովրդոց·

Հարցջիր զեկեղեցականն· թէ սիմո ժզ
նականէութե̄ եառ զկարգն· յայն
ժամ արգելեալէ։ և թէ զթոշակն·
պարտի հրաժարել յայնմանէ։ Պար
ձեալ խնդրեա եթէ եղև իւէ գուլա
րիս վ̃ն այն պատճառացն որ գրեալէ
'ի ճառս եպիսկոպոսաց։ Պարձեալ ե-
թէ ոչ սափրեաց զհերս իւր ըստ կեր
պի եկեղեցականաց։ Պարձեալ համես
տութենէ վարուց·'ի կերակրոց·'ի յըմ
պելեաց· 'ի հանդերձից· և զի ոչ իցէ
արարեալ ընդելութի ընդ կանայս· և
թէ եղև հիւր ընկալ· և թէ ունէր
այնպիսի սպասաւորս և ընտանիս որք
տային չար կարծիս այլոց· իբր թէ ոչ
բարիոք կենցաղավարեսցին։ Պարձեալ
եթէ պոռն 'ի կիցէ· և կամ արար վա
ճառականութի· և կամ յաճախեաց ի
գինետունս· կամ խաղաց նարտ։
դարձեալ եթէ ձեռնադրեցաւ մահու
չափ մեզօք։ դարձեալ եթէ սպասաւո
րեաց խորհրդոյ եկեղեցւոյ յորժամ էր

 բանա

բանադրեալ. կամ արգելեալ. կամ ըն
կեցեալ: Դարձեալ եթէ ոչ ասաց յամ
օր զեօթն անգամ կանոնեալ աղօթսն
ջեռմեռանդութբ և միտօք որքան կար
նիցէ. յետ որոյ առեալէր զկարգ
կէս սարկաւագութն. և կամ զթօշակ
քանզի այնպիսիքն մահու չափ մեղան
չեն: Դարձեալ եթէ եղև ան հնա
զանդ իւրոյ վերակացուացն: Դար
ձեալ եթէ կեղծաւորութբ և ստու
թբ էառ զթօշակ ինչ: Դարձեալ ե֊
թէ յապաղեաց առնուլ զկարգն զայն
զորթօշակն իւր խնդէր: Դարձեալ
եթէ էառ համ անգամայն բազում
թօշակս առանց հրամանի և առանց
հարկաւոր պատճառի: Դարձեալ ե֊
թէ էառ զժողովրդարան յեկեղեցին
յառաջքան զունելն չորս ամ՚ ի լման.
և կամ յետ առնելոյն զեկեղեցին՝ ոչ
ձեռնադրեցաւ քահանայ մինչև յամ մի
քան զի վճէր երկուց պատճառացս այ
առոյնկ ամայանայ եկեղեցին ըստ ՚ի րա
ւանց. և պարտի նայ անդրէն դարձու
ցանել զոր ինչ էառ: Դարձեալ ե֊
թէ ոչ եղև բարիք վերակացուտան
իւրոյ: Դարձեալ եթէ եթող զեկեղե
ցին իւր և գնաց այլ ուրեք: Դարձեալ
եթէ զինչս. եկեղեցոյն վատնեաց և ոչ

ետ աղքատաց. զի այնպիսին պարտի
անդրէն դարձուցանել: դարձեալ ե-
թէ փոխեաց զթօշակն իւր ընդ այ
լում թօշակի. առանց պատճառացն.
այն որ գրեալ են յիրաւունսն: դար
ձեալ եթէ հրաժարեաց 'ի թօշակէն
այնու դաշամբն զի տացեն զայն ազգա
կանին իւրոյ. և կամ ում ինքն կամես
ցի: դարձեալ եթէ հոգատարաւ զի տա
ցի թօշակ ազգականին իւրոյ ոչ բարե
գիտաւորութե. այլ վն մարմնականաղ
ագն: դարձեալ հարց զկանոնականսն
եթէ ոչ ընտրեաց զլաւագոյնսն 'ի յա
ռաջնորդութին: դարձեալ եթէ յա
րոյց աղմուկս. 'ի ժողովրդեանն ընդ
դէմ ումեք: դարձեալ եթէ ետ ար
գել ումեք ոչ ելանել 'ի պատիւ. այն
որ ըստ 'իրաւանց պարտէր ելանել. զի
յայնժամ պարքականէ առնել նմա
զհատուցումն ըստ կարողութե իւրում
դարձեալ եթէ կանոնականքն արար
ին խոստումն սիմոնականն 'ի մէջ իւ
քեանց վն հանելոյ յաստիճանս զազ
գականս իւրեանց: Եւ այլ բազում ինչ
վս յայսմ իրի խնդրէ 'ի Ձաւատ որ զկնի

Յաղագս ժողովրդական պահանջելոյ. Ընդ նո
ցին փոխանորդացն և այլոց որ զսն խոստովանեն ժէ

Յայսցանէ խնդրեա 'ի սիմոնականու

թէ. եւ յխուէ գուլարութէ. եւ թէ ձեռ
նադրեցաւ քահ՟այ յառաջ քան զքսան
եւ չորս ամ՟. եւ զայլ բազում ինչ. որ գը
րեալ է 'ի վերագոյն ճառսդ: Պար
ծեալ եթէ զմ՟ր սեղանն՝ եւ զեկեղեցին
եւ զմ՟ր զգեստն՝ եւ զանօթս սպասուց
եւ զայլ կահս ոչ պահեաց համեստս եւ
մաքուր: Պարծեալ եթէ առանց օրհ
նեալ սեղանոյ եւ մ՟ր հանդերձի. եւ ա
ռանց մոմեղինաց եւ այլ սպասուց մա
տոյց պատարագ: Պարծեալ եթէ օրհ
նեաց զնշխարն արտաքոյ սեղանոյն.
եւ կամ մատոյց պատարագ ապականեալ
հացով եւ գինով: Պարծեալ եթէ եցոյց
մատուցանել պատարագ. եւ ոչ մատոյց.
զի յայնժամն առնէ զժողովն կռապաշ
տս՝ եւ տայ երկիրպագանել լոկ հացին:
Պարծեալ եթէ զօրհնեալ նշխարն ոչ
ճաշակեաց: Պարծեալ եթէ մատոյց
պատարագ մերձկալով բանադրացա
ծըն. եւ կամ 'ի յարգելեալ տեղիս:
Պարծեալ եթէ մատոյց պատարագ վ՟ն
արծաթոյ. եւ կամ երգեաց եղանակաւ
վ՟ն փառաց մարդկան: Պարծեալ եթէ
սպասաւորեաց խորհրդոյ եկեղեցւոյ
մահու չափ մեղօք՝ առանց զղջանալոյ
եւ խոստովանելոյ. բայց միայն 'ի հար
կաւորժամանակս. այսինքն յորժամ ոչ

կարեյէ

կարիցէ ունել խոստովանահայրն։ Դ.ար
ձեալ եթէ մատոյց․ երկու պատարագ
'ի միում աւուր՝ առանց այն պատճա
ռացն զոր տայ հրաման 'ի րաւունքն։
դարձեալ եթէ յորժամ մատոյց երկու
պատարագս 'ի յառաջին պատարագն
ըմբռեաց զլուացումն սկոյն․ զի յայն
ժամն ոչ լինի նօթի։ դարձեալ եթէ
զժողովրդարան եկեղեցին որ յանձնա
ցած 'ի նմա յետ մահու ժողովրդապետ
քահանային․ պահեաց առ ինքն աւե
լի քանզ վեց ամիս։ դարձեալ եթէ
թոյլ ետ կնոջ սպասաւորել 'ի պատա
րագն․ քանզի արգելեալէ այս։ Դ.ար
ձեալ եթէ զմարմինն Քի․ ոչ պահեաց
զգուշութբ 'ի ներքոյ փակի․ նա և զմե
ռոնն․ և զինչ խարհօ սրբոց։ Դ.արձեալ
եթէ ոչ յայտնապէս և մոմեղինաւ և
ժամահարով տարաւ զմարմինն Քի առ
հիւանդս։ Դ.արձեալ եթէ կորոյս զզ
մարմինն Քի․ և կամ անկաւ երկիր․ և
կամ հեղգացեալ եդ յայնպիսի տեղի
ուր կարէին մերձենալ 'ի նմա մկունք․
և ճանճք․ և կամ այլ սողունք։ Դ.ձլ եթէ
ընկեց կաթ ինչ յարենէն Քի։ Դ.ձլ եթէ
անմաքուր մատոյց պատարագ․ փոխեց
զն արբեռնալոյն․ կ․ զն աւելի ուտելոյ և
ըմպելոյ։ Դ.ձլ եթէ յոյժ յամեաց 'ի մա
տուցանել ըռ

լոյ պատարագս. և կամ թէ յերկար
պահեաց բազում ժամանակս զմար
մինն Քի 'ի հաղորդութենէն՝ և ոչ նորո
գեաց։ Պ Ճ̃լ գիտելիէ՝ զի քահանայ ոչ
պարտի մատուցանել պատարագ 'ի վե
րայ այնմ սեղանոյն՝ յորոյ վր̃ եպ̃կսն
հանդիսապէս մատուցեալ իցէ 'ի նմին
աւուր. առանց հրամանացն եպ̃կսին։
Դարձեալ եթէ ոչ աղօթեաց վս̃ կեն
դանեաց և մեռելոց. ոճ պարտէ ըն.
Դարձեալ եթէ պոռնկեալ իցէ ընդ սա
նիւն իւրոյ. կամ ընդ սանամօրն. և կամ
ը̃ որում այլում ետ զխորհուրդ ինչ եկե
ղեցւոյ. կամ ընդ հոգևոր դստերն իւրոյ
և կամ զոր ըմբռնեաց 'ի դրոշմելն. և
կամ գիտաց զբանադրեալ հարձն.
քան զի և ինքն իսկ բանադրի։ Դար
ձեալ եթէ ոչ պահեաց զպահս եկեղե
ցւոյ և այսու և այլ մեղօք գայթակղե
ցոյց զժողովուրդն։ Դարձեալ եթէ
առանց օրհնելոյ եկեր զկերակուրն.
և կամ յետ ուտելոյն ոչ գոհացաւ։
Դարձեալ եթէ հեղգացաւ 'ի քարո
զելն. 'ի խրատելն. 'ի յուղղելն. 'ի խոս
տովանութե̃ լսելն. և ըշտապեաց 'ի
լսելն. և կամ ոչ արար ընտրութի̃ 'ի
մէջ մեղացն. և կամ ոչ ետ բարի խը
րատ. և կամ ոչ ընթերցաւ զկանոնս

 եկե

եկեղեցւոյ. և կամ ոչ խնդրեաց խրատս
'ի հմտագունիցն. և կամ արձակեաց
յայնպիսի իրաց, վն̃ որոյ ոչ ունէր իշ
խանութի̃ն. և կամ լսեաց զխոստովա
նութի̃ն այնոցիկ որոց ոչ էին 'ի ժողո
վրդենէն իւր: Դարձեալ եթէ հեղ
գացաւ և ոչ ետ 'ի դէպ ժամու զխոր
հուրդ եկեղեցւոյ որոց պարտէր տալ.
և կամ ոչ գնաց 'ի տես հիւանդաց.
Դարձեալ եթէ փոխեաց զուխտ ու
մեք. կամ հրաման ետ այնմ որ երդուաւ
և էառ զերդումն: Դարձեալ եթէ ան
զգուշաբար խօսեցաւ յայնցանէ որ
լսէր 'ի խոստովանութե̃ն. Դարձեալ
եթէ թոյլ ետ օտար քահանայի լսել
զխոստովանութի̃ն ժողովրդեանն իւ
րոյ առանց վկայական թղթոյ եպ̃կսի
նր̃. կամ հայրպ̃ին. Դարձեալ եթէ ետ
զմարմինն ք̃ի յայտնի և անզեղջ մեղա
ւորի. կամ զորոյ գիտէր մեղք ինչ 'ի
ծածուկ խոստովանութե̃ ոչ ետ զմար
մինն ք̃ի յորժամ խնդրեաց յայտնա
պէս: Դարձեալ եթէ 'ի դնել ապաշ
խարութի̃ն, հեղգացաւ. և կամ անխտ
հեմտաբար ետ: Դարձեալ եթէ վն̃
անառակ և յայտնի մեղացն զանց արար
դնել յայտնի ապաշխարութի̃ առանց
հարկաւոր պատճառի. և կամ զայն

զոր պարտէր յայտնի ապաշխարել. ոչ առաքեաց առ եպսկն: Դարձեալ եթէ զորս էին մերձ 'ի մահ. և զղջացեալք էին՝ ոչ արձակեաց յամ̃ բանադրութենէ զոր ինչ և ունէին. զի պարտական էր առնել զայն: Դարձեալ եթէ մկրտեաց զմանկունս 'ի ժամանակի ձմերայնի 'ի ցուրտ ջուրս. և կամ արար հեղգութի 'ի յայլ խորհուրդս: Դարձեալ եթէ արար սիմոնականութի պահանջելով ինչ վս̃ մկրտութե. և կամ այլ խորհրդոց. կամ վս̃ թաղելոյ զմեռեալս. և կամ վս̃ այլ աղօթից՝ և սպասաւորութե ննջեցելոց: Դարձեալ եթէ թաղեաց զոք 'ի գերեզմանս զոր ոչ էր արժան թաղելոյ: Դարձեալ եթէ բանադրեաց զոք առանց դատաստանական կարգին՝ զի յայնժամայն արգելեալ լինի: Դարձեալ եթէ ոչ կամեցաւ բանադրել հասարակաբար զանյայտ գողն. և կամ զվատահամբաւօղն և զայլ սոյնպիսիս. եթէ ոչ տացէ նմա արծաթ զի յայն ժամ վաճառէ զպաջարութի: Դարձեալ եթէ զաղօթքն զայն զոր ասի միայն 'ի յօրհնութի առաջին պսակին ասասցէ զնոյն 'ի յերկորդն: Դարձեալ եթէ եթէ զչար սովորութին. զոր պարտէր բառնալ 'ի ժողո

վրդեն

վրդէնէն իւրմէ և ոչ կարաց · ոչ ծա
նոյց վերնագունին իւրոյ: դարձեալ
եթէ թոյլ ետ դայեակ կանանց սնու
ցեալ զորդիս հրէից: դարձեալ եթէ
թոյլ ետ դիւթաց · և վիճակ ընկեցաց
'ի մէջ ժողովրդեանն իւրոյ: Դարձեալ
եթէ հայթայթեաց սուտ ինչ · առ 'ի
խաբել զժողովուրդ իւր: Դարձեալ
եթէ թոյլ ետ շրջական խաբեբայից
խօսել · բանս սուտս յեկեղեցին իւր · և
կամ եդ դաշն ընդ նմ զի տացեն նմա
մասն 'ի յընչիցն զոր ժողովեն: Դար
ձեալ եթէ թոյլ ետ անհամեստ խա
ղուց · և գնելոյ՝ և վաճառելոյ՝ և վիճե
լոյ առնել յեկեղեցիս և 'ի գերեզմանս
Դարձեալ եթէ քարոզեաց թողութի
յեկեղեցին իւր զոր ո՛չ ունէր: Դար
ձեալ եթէ ետ պատուել զնշխարս ոս
կերաց զոր ոչ էր արժան: Դարձեալ
եթէ պահանջեաց նուէր ինչ 'ի ժողովր
դենէն զոր ոչ էր պարտ · և կամ 'ի խոս
տովանութին եդ ապաշխարութի տալ
անպխոյն նուէրք · վն որոյ կարէին
դայթակղել: Դարձեալ եթէ դիւրաւ
ետ հրաման ժողովրդեանն առանց
հարկաւոր պատճառի 'ի վն պահոց · և
վն առնելոյ գործ յաւուրս կիրակէից
և տօնից Դարձեալ եթէ գնեաց ստուց

 ւածս

ւածս ընչիւք եկեղեցոյն՝ և զստացուածս
զայն օտարացոյց յեկեղեցոյն։ Դարձեալ
գիտելին է զի քահանայն ոչ պարտի ըստ
կամաց իւրոց առնել զպղծութս կամ առ
նել տօն. այլ ոպ կանոնք և սովորու
թն է գաւառին այնմիկ ուր ինքն է
բնակեալ։ Վասն կրօնաւորացն.

ժը Նախ 'ի յառաջնորդաց կրօնաւորացն
խնդրեա՛ եթէ ունելին իւէ գուլա
րութի. կամ երկ կանամբութն արգե
լուցն. կամ սիմոնականութն. ոպ գը
րեալէ 'ի ճառս եպկոց. Դարձեալ խն
դրեա՛ եթէ հպարտացաւ երբեք վն
առաջնորդութն իւրոյ։ Դարձեալ
եթէ առաւել հեշտացաւ վն ունելոյն
պատիւ. քան վն աշխատութեցն զոր
համբերեաց վն օգտութն վանացն.
Դարձեալ եթէ ոչ խնամարկեաց ըզ
հնազանդեալսն՝ հաշտութբ և խաղա
ղութբ։ դարձեալ եթէ ոչ շինեաց
զնա բանիւ և բարի օրինակաւ։ դար
ձեալ եթէ զկանոնս կարգին իւրոյ ոչ
պահեաց. այլ թոյլ ետ կորուսանել
կրօնաւորական սովորութն։ դարձեալ
եթէ անտես արար զյայտնի մեղս հնա
զանդելոց իւրոց. և ոչ ուղղեաց. և
կամ զծածուկ մեղս որ զեկուցաւ նմա
արտաքոյ խոստովանութն ոչ որոնեաց

 ոպ

ո̃պ պարտէր։ դարձեալ եթէ 'ի ժո
ղովրդեան եղբարցն. ոչ եղև ուղիղ
դատաւոր։ դարձեալ եթէ վատնեաց
զինչս վանեացն։ Դարձեալ եթէ վեր
ծադանիցն իւրոց ոչ հնազանդեցա
ո̃պ հայ̃պտեն. ե̃պկոպին. և այլոց։ դար
ձեալ եթէ զվէճս յանձնեալս 'ի նմ́ 'ի
հայ̃պտեն. և այլ վերնադունից իւրոց
ոչ աւարտեաց ըստ խրատուց հմտա
գունից. և կամ արար անդ անիրաւու
թ̃ն ինչ ո̃պ գրեալէ յառաջի կայդ 'ի
ձեռս դատաւորաց։ Դարձեալ եթէ
'ի կացուցանելն զոք հայր պետ կամ այլ
գործաւոր եդ նմա բեռն և մարմնա
կան սպասաւորութ̃ն. ասելով արա վ̃ն
իմ զայս և զայս ինչ։ Դարձեալ եթէ
եղև հայր պետ բազում վանաց համան
գամայն առ ընդ միջաբար. այսինքն
զի ոչ եդ հայր պետ 'ի ներքոյ ինքեան
Դարձեալ եթէ զանարժանս և զոչ բա
ւականս կացոյց գործաւորս. մանաւ
անդ խնամօղս հոգոց մարդկան. և կամ
թոյլ ետ մնալ նց̃. թէպէտ ինքն ոչ
էր կացուցեալ։ Դարձեալ եթէ ոչ եղև
ջատագով շրջաբերականին եկեղեցոյն
իւրոյն. և կամ ինքն ոչ պահեաց զգը
րեալսն 'ի նմա։ Դարձեալ եթէ ոչ եղև
ցաւակից տկարաց և խօթացելոց։ Դար

ձեալ եթէ 'ի յուղղելն զեղբարս,
կշտամբեաց աւելի .քան զչափն և կամ
արար այլ ինչ սոյնպիսի. դարձեալ ե-
թէ չար սովորութե թոյլ ետ մնալ 'ի
վանս. և կամ ինքն եմոյծ 'ի ներս։ դար
ձեալ եթէ դիրաւ և առանց հարկա
ւոր պատճառի հրաման ետ հնազան
դելոցն. 'ի կերակուրս՝ և յըմպելիս՝ և
յայլիրս. և կամ յոյժ բիրտ և խիստ
եղև ընդ դէմ այսմ.

Ըստ նմին պայմանին կարգես հարցանելով է մոյ
բովանդակն.

Դարձեալ եթէ մայրապետէն .քարո
զեաց երբէք կամ բանադրեաց.
կամ արձակեաց. և կամ ձեռնամուխ
եղև 'ի գործ ինչ կարգաց. այսինքն
թէ արար դպրութի. կէս սարկաւա
գութի. և զայլն. քան զի զայսպիսիս՝
ոչ կարէ առնել. Իսկ 'ի հնազանդելո
ցըն խնդրեա՛, թէ սիմոնականութբ ըն
կալեալ եղև 'ի կրօնաւորութի. և կամ
պահեաց գաղտ ժամանակաւոր ինչ որպ
զանանիան այն և զսափիրայն. դարձեալ
եթէ եմուտ 'ի կրօնաւորութի այնու
դիտաւորութբ զի ունիցի հանդերձս
և կերակուր և ոչ վս սիրոյն այ. Զայն
պիսին խրատեա՛ զի փոխեսցէ զդիտա
ւորութինն։ դարձեալ եթէ ծանրա

 ցաց

ցոյց զվանսն. և վանքնէր չքաւոր. և
ինքն կարէր օգնել և ոչ օգնեաց: Դար
ձեալ եթէ յառաջ քան զմտանելն 'ի
կրօնաւորութիւն ոչ հատոյց զպարտս իւր
կամ զինչս իւր վատնեաց. և վն այն
ոչ կարաց հատուցանել զպարտսն:
Դարձեալ եթէ մտանելոյն 'ի կարգ՝
աւար պակասութիւն ունէր. որպ ծառայն
առանց հրամանի տն. և այրն առանց
հրամանի կնոջ. և կամ կինն առանց
հրամանի առն. յորժամ կատարեալ
իցէ պսակն: Դարձեալ եթէ ուխտեաց
մտանել ինեղագոյն կարգ. և առանց
հրաման առնելոյ եմուտ 'ի յարձակա
գոյնն: Դարձեալ եթէ յորժամ մտա
նէր 'ի կարգ՝ ունէր ինչ գաղտ հիւան
դութիւն և ոչ յայտնեաց. վն որոյ և ոչ
կարաց տանել խոշորութն կրօնիցն:
Դարձեալ եթէ ոչ պահեաց զկացուց
մունս կարգին իւրոյ և զկանոնս. այս
ինքն. եթէ եղև բղջախոհ. կամ ան
հնազանդ. կամ ստացաւ յատուկ ինչ.
զի այնոքիւք մահու չափ մեղանչեաց.
բայց զանցանելն զայլ կացուցմամբ ոչ
մեղանչէ մահու չափ. մի թէ արաս
ցին զայն վն խոտելոյն զկանոնսն. և զա
ռաջնորդն: Դարձեալ եթէ էառ ինչ
կամ ետ առանց հրամանացն. և կամ ան

 օգուտ

ազատս ծախեաց. և կամ զյանձնեալն
յինքն թոյլ ետ կորչել: Դարձեալ ե-
թէ առնելով ընդելութն ընդ կանայս
գայթակղեցոյց զայլսն. և կամ արտա-
հայեաց աչսունել և կամ արար այլ ինչ
ցոփութիս: Դարձեալ եթէ վն անհա-
ժեստ գործոց ետ ինչ. կամ էառ.
Դարձեալ եթէ ուրացաւ երբէք ըզ
կարգն իւր և կամ մինչ էր յուրացու-
թին՝ ընկալաւ 'ի ոք խորհրդոցն. կամ
ապաշաւորեաց: Դարձեալ ստութբ և
կամ կեղծաւորեալ պատճառաւ հրա-
ժարեացի 'ի հնազանդութենէ: դար-
ձեալ հեղգացաւ կատարեալ զյանձ-
նեալ գործն յինքն: դարձեալ եթէ
յժմ որ ոչ ասաց, զէ. անդամ կանո-
նեալ աղօթսն: դարձեալ եթէ վատա-
համբաւեաց զառաջնորդս. և զեղբա-
րս իւր. և կամ միայն վն կարծիս ու-
նելոյն յոք ասաց ինչ զնմանէ առաջի
առաջնորդին: Զի յայնժամ պարտա-
կանէ անդրէն դարձուցանել զանուն
նր որքան կարնիցէ: դարձեալ եթէ
ամբաստանեաց զոք 'ի ժողովարանին
և ոչ վն նախանձա խնդրութն սիրոյ.
կամ ստեաց 'ի դատաստանին. որէ մե-
ղք մահու չափ: դարձեալ եթէ յոյժ
փափաքկեաց եղև՝ 'ի կերակուր. և յըմ-

 պելիս

պնչի․ և 'ի հանդերձ․ և կամ տրտն
ջեաց յորժամ ոչ ունէր զայսպիսի իրս
դարձեալ եթէ խնդրեաց հրաման ինչ
ունելոյ․ և այլ սոյնպիսեաց։ դարձեալ
եթէ ոչ պահեաց զպահս կարգին ի-
րոյ։ Դարձեալ եթէ հնազանդեցաւ
առնել ինչ չար։ Դարձեալ եթէ ոչ
պատկառեցաւ յառաջնորդաց իւրոց։
Դարձեալ եթէ ընկալաւ զոք 'ի կարգ․
կամ հաւանեցաւ ընդունել դաշամբ․
կամ ունելոյ դիտաւորութն մարմնա
ւոր ինչ օգտութն․ և կամ ողոքելով
հաւանեցոյց մտանել 'ի կարգ։ Դար
ձեալ եթէ 'ի յընտրութին սիմոնակա
նապէս ընտրեաց․ և կամ ոչ զլաւա
գոյնն ըստ իւրում խղճի մտաց․ Դար
ձեալ եթէ կեղծաւորեցաւ։ Դարձեալ
եթէ ցոփութն իւրով և չար օրինա
կաւն՝ գայթագղեցոյց զայլս։ Դարձեալ
եթէ դատարկակեաց եղև․ զի դատար
կակեցութին բազում չարիս ուսուցա
նէ։ Դարձեալ եթէ վս բարերարաց
և երախտաւորաց․ կենդանեաց և մեռե
լոց․ հաւատարմապէս ոչ աղօթեաց։
Դարձեալ եթէ արար տարաձայնութի
'ի վանքն․ և կամ հաւանեցաւ զի կրես
ցէ ոք ամօթ՝ ոչ ըստ իրաւանց․ Դար
ձեալ եթէ ամենեին պարապեաց փի

 լիսոփա

լիսոփայական գրոց. և ոլեւէ տնկասաց
և զանց արար զմեծաշունչ գրօք. և կամ
ուսաւ զաստղաբաշխութի. կամ զկա
խարդութի. և կամ զայլ արգելեալ գի
տութիս: Դարձեալ յորժամ գնոյ քա
րոզութի. արար աւելի ծախս. և կամ
ի քարոզելն ունէր դիտաւորութի նախ
կնաբար վն մարմնաւոր ինչ օգտութեն.
որ ոչ է արժան ըստ առաքելոյն. 'ի
յառաջին կորնթացւոց. Թ: դարձեալ
խնդրեա՛ 'ի հաւատաւորէն. եթէ էր
գաղտ ապականեալ. և թոյլ ետ զինքն
օրհնել իբրև զկոյս:

Յաղագս դատաւորաց. գլ. ժ.

ժԹ Դատաւորացն խնդրեա՛. եթէ ըստ
սիմոնականութե էառ զիշխանու
թին. և կամ իւրով կամօքն. առանց
հաւանութե այլոց. դարձեալ եթէ գը
րեաց սուտ թուղթ. յանուն տն հայ
րապետին. քան զի առնելոյն զայն՝ բա
նադրի: դարձեալ եթէ արար աւելի
ինչ իշխանութի. քան զյանձնեալն 'ի
նա: դարձեալ եթէ վն սիրոյ. և կամ
վն ատելութե. և կամ վն երկեղի խա
տորեցաւ 'ի մի կողմ. և ոչ արար դա
տաստան ուղիղ: դարձեալ եթէ յա
պաղեաց զդատաստանն ընդ դէմ դա
տաստանական կարգին: դարձեալ ե-

 թէ

թէ ոչ պահեաց զդատաստանական
կարգն։ Դարձեալ եթէ զմի կողմ մի
ձողացն ծանրացոյց ընդդէմ իրաւանցն։
Դարձեալ եթէ արար հարցումն. ինչ
'ի պարտաւորէն՝ որում ոչ էր պարտա
կան պատասխանել։ Դարձեալ եթէ
զբողոք մուծս օրինաւորս ոչ ընկալաւ.
և կամ նենգութեամբ ետ տեղի բողոքե
լոյ։ Դարձեալ եթէ յետ օրինաւոր
բողոքմանն՝ ձեռնարկեաց 'ի վճիռն։
Դարձեալ եթէ աւարտեաց զվճիռ ինչ
առանց գիտութեան ոսոխացն։ Դձլ եթէ
բանադրեաց զոք. և ոչ գրեաց զայն 'ի
քարտիսի և ընթերցաւ։ Դարձեալ ե-
թէ ընդդէմ իրաւանց ստեաց զհատե
լով վճիռ ինչ։ Դարձեալ եթէ անհ
մուտ և անբաւական գոլով զձեռնար
կեաց 'ի դատաստան. յորժամ կարէր
զինքն արտաքս բերել։ Դարձեալ ե-
թէ 'ի տարակուսելի իրս. ոչ եհարց
զհմտագոյնսն։ Դարձեալ եթէ աղքա
տաց. որբոց՝ և այրեաց ոչ եղև օժան
դակ. և ոչ ետ նց ջատագովս։ Դար
ձեալ եթէ ընկալաւ զհայթայթելբա
նըս զոր ասեն ոսոխքն ընդդէմ մի
մեանց։ Դարձեալ եթէ եհատ վճիռ
ընդդէմ ճշմարտութեան մն ստուգե
լոյն յայտնապէս առաջի նր թէպէտ

 ինքն

ինքն գիտէր թէ ոչ է ճշմարիտ ստու-
գութիւն այն։ Դարձեալ եթէ արար
դատաստան մր̃դ. երկաթով. և կամ ե-
ռացեալ ջրով. և կամ երկմարտիկ շինե-
լով. և այլ սոյնպիսօք։ Դարձեալ եթէ
զանց արար տալ զպատիժն. կամ աւե-
լի քան զչափն ետ. և կամ փոխեաց ան-
կարգաբար և առանց հարկաւոր պատ-
ճառի։ Նոյն գիտելի է. զի եթէ դատա-
ւորն գիտութեամբ արասցէ զէն ինչ միոյ
կողման դատախազին. կամ երկոցունց
կողմանցն՝ մահու չափ մեղանչէ. և
պարտական է անդրէն դարձուցանել
զզենութեն։ Յաղագս ջատագովաց.

Ի Ի ջատագովացն և ՚ի հոգաբարձուա-
ցըն խնդրեսցի եթէ ձեռնամուխ եղև
յայնպիսի վէճս որում ոչ է բաւական։
Դարձեալ եթէ գիտութեամբ եղև ջատա-
գով սուտ վիճի. և կամ յորժամ գի-
տաց թէ սուտ է ոչ ՚ի բաց եկաց ՚ի նմա-
նէ. և վն̃ աշխատանաց իւրոց աւելի
էառ վարձ. և ոչ անդրէն դարձոյց։
Դարձեալ եթէ ՚ի ջատագովութեան իւ-
րում. արար ինչ ընդդէմ կանոնաց ե-
կեղեցւոյ։ Դարձեալ եթէ զծածուկ
խորհուրդս այնմ որ է ջատագով. յայտ-
նեաց ոսոխին նր̃. Դարձեալ եթէ ոչ
օգնեաց աղքատաց ՚ի վէճս նց̃. Նոյն գի-

տելի է

տեսլին՝ զի եթէ մի կողմն 'ի դատաստա
զայն կրեսցէ անիրաւաբար զէնութն
օգնականութե՟ ջատագովին՝ պարտա
կանէ անդրէն դարձուցանել։

Ճ Յաղագս Բժշկաց·

Հարցջիր 'ի բժշկէն՝ եթէ յորժամ
գնաց առ հիւանդն · ո՛չ նախ ասաց խա
խոստովանիլ նմա ըստ կանոնաց եկե
ղեցոյ · զի բազում անգամ պատահի մար
մնաւոր հիւանդութի վն մեղաց։ Դ·ար
ձեալ եթէ խրատ ետ հիւանդին գոր
ծել մեղք ինչ վն առողջութե · զի այն
պիսին նզովեալ է։ Դ·ձլ եթէ եկեղեցա
կանք որք ունիցին զքր կարգսն · և կրօ
նաւորքն · և Թոշակաւորքն՝ արարին
զգործ բժշկութի · եթէ հմուտք էին
պարտին առնել զայն ձրի՝ աղքատաց·
և ուր գիտիցեն եթէ ոչ գոյ երկեղ
վտանգի։ Դ·ձլ եթէ անզգուշաբար և
հեղգութե՟ արար զգործն իւր · և կամ
զանց արար զոր ինչ պարտն էր առնել
և կամ անհմուտ էր արուեստին։

·Վասն վարդապետաց և ուսուցչաց·

Խնդրեա՛ 'ի վարդապետացն և յուսուց
չացն թէ ոչ էր բաւական՝ սակայն խբ
յանձնէ առ զայնպիսի գործն։ Դ·ար
ձեալ եթէ եառ Թոշակ ինչ այնու
դաշամբ զի ուսուսցէ զաշակերտս ·

դարձե

Դարձեալ եթէ պահանջաց ինչ և կամ
խոստացաւ տալ վն ուսնելոյ հրամանս
ուսուցանելոյ։ Դարձեալ եթէ ոչ ետ
հրաման ուսուցանելոյ այնմ որ կարօղ
նէր՝ ուսուցանել։ Դարձեալ եթէ
զարգելեալ գիտութիս ուսաւ կամ ու-
սոյց։ Դարձեալ եթէ հեղգացաւ ու-
սուցանել զաշակերտսն՝ և կամ ամենև
ին եթող զնա․ և կամ ոչ ուսոյց նդ զբա
րն վարս։ Դարձեալ եթէ աւելի էառ
զվարձն քան զարժանն։ Դարձեալ ե-
թէ պահանջեաց ինչ 'ի յաղքատ աշա
կերտաց։

Յաղագս իշխանաց․ և այլոց աշխարհականաց․

իգ Յիշխանաց և այլոց մեծամեծաց խնդ-
րեա՛ թէ անիրաւութբ ինչ կամ նեն
գութբ․ և կամ թիւր դիտաւորութբ
եհաս իշխանութն իւր։ Դարձեալ ե-
թէ հպարտ և փառաւոր եղև։ Դար
ձեալ եթէ յոյժ մեծամեծախ եղև․ 'ի
կերակուրս․ 'ի յըմպելիս՝ 'ի հանդերձս
'ի ձիս․ 'ի ծորտէրս․ 'ի շունս․ և 'ի բա
զէս․ և յայլ իրս․ որք գրեցաւ յառաջա
գոյն 'ի ճառս հպարտութեն։ Դարձեալ
եթէ յորտալն՝ կոխեաց և աւերեաց
զարտորայս և զանդաստանս այլոց։ Դար
ձեալ եթէ աւելի ետ․ քան զչափն գու
սանաց և կատակ երգօղաց։ Դարձեալ

եթէ

եթէ խաղաց նարտ։ Պարծեալ եթէ
պատերազմեցաւ խաղի աղագաւ վն
կըրթութե. քան զի պարտականէ տմ
մնասու որ հանդիպի անդ։ Պարծեալ
եթէ խաղաց նիզակաւ. և եթէ շահե
ցաւ ինչ՝ պարտէ ծախել զայն 'ի բր
գործ։ Պարծեալ եթէ զծառայս և
զաղախնայս. և զայլ հնազանդեալս
իւր բռնադատեաց 'ի պսակ. և կամ ա
ւար ինչ զէնութի այնոցիկ որք ուխտե
ցին զողջախոհութի։ Պարծեալ եթէ
ոչ եղև հնազանդ առաջնորդաց եկե
ղեցոյ. և կամ իւրոյ վերնադունիցն. և
կամ զխրատս և զուղղութիս նց ոչ
էառ յանձն։ Պարծեալ եթէ ոչ արար
փոյթ. 'ի բանադրութենէ և յարգելմա
նէ. և կամ յորժամ բանադրեալէր՝ մեր
ձեցաւ յածայինսն։ Պարծեալ եթէ վն
մեղացն քաղաքէ և գաւառ արգելեալ
եղև։ Պարծեալ եթէ յորժամ բանա
դրեալէր. արար զնաս ինչ եկեղեցա
կանացն։ Պարծեալ եթէ մերձամուխ
եղև նորա եկեղեցականաց որ ոչ վերա
բերէր առ նա. և կամ չարակամութե
արգելեաց զընտրութի ումեք. և բռ
նութե զոք 'ի ներքս եմոյծ. և կամ
ծանրացոյց զկանոնականսն որ ոչ կա
մեցան ընտրել ըստ կամաց նր. զի այն

պիսին

պխաւն՝ բանադրեալէ։ դարձեալ եթէ
եկեղեցեացն որոցէր պատրոն՝ ոչ մա
տոյց զարժանաւորսն. և կամ սիմոնա
կանութ͞ե մատոյց զդք. և կամ վ͞ճ մար
մնական աղէտին. և կամ զինչս եկեղե
ցոյն էառ յինքն։ դարձեալ եթէ յիւր
գալըն աղագաւ բազում անգամ ծան
րացոյց զեկեղեցականսն. և կամ տու
ժելով 'ի նոցանէ արծաթ. կամ ձի.
կամ այլ ինչ։ դարձեալ եթէ արար ինչ
ընդդէմ շրջաբերականաց եկեղեցեաց
դարձեալ եթէ ոչ ետ զտասանորդս
եկեղեցոյ. և կամ զտուեալն յայլոց՝ պա
հոց առ ինքն։ Դ․ձլ եթէ թոյլ ետ վաշ
խառուացն որ ընդ իշխանութ͞ե իւրով
դարձեալ եթէ ոչ արար իրաւունս և ար
դարութ͞ի. ո͞պ գրեալէ 'ի ճառս դա
տաւորաց։ դարձեալ եթէ ոչ եղև օ
ժանդակ որբոց և այրեաց։ դարձեալ
եթէ վաճառաց զիրաւունս և էառ կա
շառս։ դարձեալ եթէ զոր ինչ խոս
տացաւ ոչ կատարեաց. և կամ զպայմա
նս խաղաղութ͞են ոչ պահեաց։ դար
ձեալ եթէ ոչ ազատեաց զպաշարեալ
ան 'ի ձեռաց թշնամեացն դարձեալ ե
թէ ոչ զերծոյց զերկիր 'ի ձեռաց աւա
զակաց որ քան կարէին. զի յայնժամ
պարտականէ անդրէն դարձուցանել

զա̃մ մ̃նասն եղեալ նօքօք։ դարձեալ ե-
թէ ոչ կշտամբեաց զչարագործս. դար-
ձեալ եթէ եղև պաշտպան հերետիկո-
սաց և չարագործաց։ դարձեալ եթէ
թոյլ ետ երկրի խուրում ունել անօրէն
չափս և կշիռս. և կամ անիրաւ գինս վա-
ճառելի իրաց. և կամ այլ չար սովորու-
թիս։ դարձեալ եթէ կացոյց անիրաւ
օրէնս. և թէ զինչ կացոյց՝ ասասցէ.
դարձեալ եթէ ոչ ունէր իշխանութ̃ի
կացուցանելոյ օրէնս՝ սակայն կացոյց.
դարձեալ եթէ յոյժ բիրտ եղև 'ի հրա-
մանս տալն. և թողուլն 'իյորս ունէր կա-
րողութ̃ի. և կամ ընդ դէմ այսմ յոյժ
դիւրաւ ետ հրաման՝ և եթող ընդ դէմ
իրաւանցն և հասարակաց օգտութեանս
դարձեալ եթէ ոչ պատժեաց զանցաւ-
որս մ̃ծ ագահութ̃են. և մ̃ծ ատելոյն զոսո[illegible]
անցաւ որէն. և կամ աւելի քան զչափն
պատժեաց։ դարձեալ եթէ թոյլ ետ
գրաւականն առնել զմ̃ինն մ̃ծ միւսոյն. զի
այնպիսին բանադրեալ է։ դարձեալ եթէ
էառ գրաւական ինչ. և զպտուղն՝ ոչ
հաշուեաց 'ի գլուխն։ դարձեալ եթէ
յանձն էառ զիր ումէք. և ոչ հաւատար-
մապէս կատարեաց։ դարձեալ եթէ սպա-
ռեաց զինչս որ տուաւ 'ի նորքոյ պահպա-
նութ̃ն նո։ դարձեալ եթէ առանց իրա-

ւանց արգելեաց՝ և ո՛չ ետ զկազմութին
հաւատարմաց իւրոց. և կամ պահան
ջեաց 'ի նոցանէ սպասաւորութին. և կամ
զհաւատարմութին որ ընդ նմ ո՛չ պահեաց
և կամ վերնագունիցն իւրոց ո՛չ եղև հա
ւատարիմ. դարձեալ եթէ յոյժ քինախն
դիր եղև. կամ սպանող. կամ անդամա
հատ. կամ բանդ արգելս արար. և կամ
խոցեաց. և կամ արար այլ սոյնպիսիք
ընդդէմ իրաւանց. և կամ թոյլ ետ. Նու
յոյսցանէ բաւականապէս գրեալ կայ 'ի
ճառն բարկութեն. դարձեալ եթէ անի
րաւ պատերազմունէր ընդ ումեք և խռո
վութին. կամ աղմուկ. և կամ յարոյց բա
ժանումն և տարաձայնութին. և կամ զհնա
զանդեալս իւր՝ ո՛չ միաբանեաց ընդ մի
մեանս. դարձեալ եթէ յաւուրս տօնից
պատերազմեցաւ առանց հարկաւոր պատ
ճառի. դարձեալ եթէ օգնեաց ումեք
'ի յանիրաւ պատերազմի. կամ 'ի տարա
կուսելն իւրս. մի թէ օգնեաց տն իւրում
որում պարտականէր սպասաւորել. Դար
ձեալ կացոյց վերակացու ժողովրդեանն
զանխոհեմն. և զբռնաւորսն. և զնեղիչ
սն աղքատաց. Դարձեալ եթէ կացոյց
զհրէսցոք գործաւոր համարակաց. Դար
ձեալ եթէ անիրաւ հարկս պահանջեաց.
Դարձեալ եթէ իւրացոյց որ ինչ համար

կէր․ ոճդ զմայրիս՝ զդաշտս․ և զայլ սոյն
պիսիս․ Դարձեալ եթէ կացուց նոր մաքս
և բաժս որ ոչ ունէր իշխանութն․ և
կամ տուանց հարկաւր և օգտակար պատ
ճառի․ և կամ թէ ՚ի հին մաքսն յաւել․
և կամ եհան զհին մաքսն՝ և ոչ պահեաց
զհասարակաց ճանապարհին ՚ի յաւազա
կաց և յայլ ներչաց․ վն զի յամենայն յայսպի
սիս պարտականէ անդրէն դարձուցա
նել․ կամ էառ բաժս յեկեղեցականաց
և ՚ի կրօնաւորաց որ ոչէ արժան․ դար
ձեալ եթէ կողոպտեաց զնաւաբեկեալսն
և կամ արար այլ ինչ յափշտակութիւն․
Դարձեալ եթէ արար հրկէզ տուն
կամ զօրայս․ կամ զայլ ինչ․ և կամ հրա
մայեաց առնել․ դարձեալ եթէ զյափշ
տակութիս յապաղեաց անդրէն դարձու
ցանել․ դարձեալ եթէ զազատս արար
ծառայս․ և կամ զայլոց ծառայս ծառա
յեցոյց ինքն․ և կամ եթող զնձ յաջորդա
ցն իւրոց․ Յաղագս ամուսնացելոց գլուխ․

Ամուսնացեալն խնդրեա․ եթէ ոչ իգ
յայտնի այլ գաղտ արար պսակն․ Դար
ձեալ եթէ ունիցի տարակոյս արգելման
՚ի մէջ ինքեան և ամուսնոյն իւրոյ այսինքն
քըն վն արիւնակցութն․ կամ վն հոգևո
որ ազգականութն․ և կամ խնամութն
և այլ սոյնպիսիք․ Դարձեալ արար պսակ

յառաջ քան զօրհնաւոր հասակն. և կամ
զորդիս՝ և զդստերս իւր ամուսնացոյց ա-
ռաջ քան զոււնելն զօրհնաւոր հասակն՝ մնչ
զի լինիցի այրն չորեքտասան ամեայ. և էգն
երկոտասան ամեայ: Դձլ. թէ արար պսակս
՚ի յարգելեալ ժամանակս: Դձլ. եթէ խն-
դրեաց զպարտս յաւուրս տօնից և պահոց:
Դձլ. եթէ ոչ հատոյց զպարտս յորժամ խն-
դրեաց ամուսինն իւր. վն որոյ պատճառի
շնացաւ իսկ. Նաև գիտելի է. զի գործ ա-
մուսնութե լինի առանց մեղաց վն ը. պատ
ճառի. այսինքն յորժամ հատուցանէ ա-
մուսնոյն զպարտս զոր խնդրէ. և կամ վն
որ[illegible] է ծնութե. այլ ուրեմն ոչ է ներե
լի մեղք. մի թէ ցանկութին իւր այն
պէս վառեալ իցէ մինչ զի թէ ոչ ունէր
մերձ զամուսին իւր. շնար ընդ այլում.
Ա՟ և յայն ժամն է մեղք մահու. չափազար
ձեալ եթէ խնդրեաց զպարտս ՚ի ժամա
նակս ծննդականութե. յառաջ քան
զմտանելն յեկեղեցին. և կամ այլ ինչ ան
կարգ կերպիւ մերձեցաւ յամուսինն իւր
ոպ գրեալ է ՚ի ճառս բղջախոհութեան
Դարձեալ եթէ եած զոք բռնութբ ՚ի
կնութի. և կամ յետոյ բռնութբ պա
հեաց զնա՛ թէպէտ ո՛չ հաւանեցաւ: դար
ձեալ եթէ այրն եղև յոյժ. բիրտ ընդ
դէմ կնոջն. և կամ կինն անհնազանդ

եղև

եղև առն։ Դարձեալ եթէ կինն ծնաւ զաւակ 'ի շինութենէ. և կամ զայլոց էառ և եցոյց թէ ինքն իցէ ծնեալ. և թէ կին ետ զինչս առն իւրոյ այլում. և կամ զխուրն և զառն աւելի քան զչափն։ Դարձեալ եթէ այրն վատնեաց զինչս կնոջ իւրում։ Դարձեալ եթէ այրն պահեաց զան ուղելի կին որ ոչ կամիցի 'ի դառնալ 'ի շինութենէ։ Դարձեալ եթէ ամուսինքն հեռանցան 'ի մի միանց անխրաւարար։ Դարձեալ եթէ կինն ոչ գնաց զհետ առն իւրոյ յորժամ կամեցաւ երթալ յայլ գաւառ. վն հարկաւոր ինչ պատճառի Դարձեալ եթէ միննն միևնոյն պատճառ մեղաց եղև։ Դարձեալ եթէ ոչ անուցին զաւակս իւրեանց երկիւղին Այ Դարձեալ եթէ կինն արար ինչ արգելումն զի մի յղասցի. կամ թէ այրն արար զնոյնն. և կամ վիժեաց զի յերկուսինս
.յայսոսիկ դատի իբրև զսպաննող։

Յաղագս վաճառականաց. և փողափոխաց. այ. գլուխ իե

Ի վաճառականացն խնդրեա. եթէ խաբեաց զոք. և կամ թանկան վաճառ եղև և կամ սակաւ ետ զգինն։ Դարձեալ եթէ թաքոյց զարատ վաճառելոյ իրայն. և կամ խաբեաց զվաճառօղն տալով պակաս գին։ Դարձեալ եթէ ունէր թէւր չափ. և կշիռն. և կանգունն. և կամ զանց

արար

արար՝ և ո՛չ եւս զարդար մաքսս. և զբաժս
Դարձեալ եթէ գնեաց ինչ՝ և ո՛չ հատոյց
զգինն 'ի պայմանին: Դարձեալ եթէ յա
պաղեաց և ո՛չ հատոյց զվարձս վարձկա
նաց իւրոց: Դարձեալ եթէ էառ վաշխ
և կամ յաւսացու տոկոսը: Դարձեալ
խնդրեա՛ 'ի գրաւականաց. 'ի գողութեց
'ի յափշտակութեց. որ̃ գրեալ է 'ի ճառս
ագահութեն: Դարձեալ եթէ վաճառա
կանք կարգեցին 'ի մէջ իւրեանց. զի ոմքն
միով գնով վաճառեսցեն. և եթէ մի վա
ճառեսցէ միայն զայս ինչ՝ և միւսն զայն.
զի այսպիսիքս ծանր մեղանչեն: Դար
ձեալ խնդրեա՛ 'ի սուտ խօսելոյ և յընդու
նայնի երդմնելոյ. և յայլ մեղաց լեզուին.
որպէս գրեալ է 'ի ճառս լեզուին: Դարձեալ
եթէ արար վաճառականութի միայն վն
ժողովելոյ արծաթ. և այնու հպարտա
նալոյ: Դարձեալ եթէ խաբեաց զվանո
րայս. և զեկեղեցականս 'ի գնելն զանդա
տանս նց և կամ փոխանակել և այնու առ
նեն պակասութի եկեղեցոյն: Դարձեալ
եթէ երկրագործացն իւրոց և պարտա
կանացն եղեն անողորմ: Դարձեալ եթէ
արար բաժանումն և տարաձայնութի 'ի
մէջ հասարակութե. և կամ օգնական
եղև այնոցիկ որ առնեն անիրաւութի
այլոց: Դարձեալ եթէ քաղաքակեցեացն

իւրոց

խելոց և ընկերաց ոչ պահեաց զհաւա տարմութի. և կամ կերպիւ ինչ վնասեաց նմա. բանիւ. կամ գործով. կամ խորամանկով յայտնի կամ ՚ի ծածուկ: Դարձեալ եթէ զղալպ դրամս՝ ետ ՚ի տեղի լաւի գիտութբ զի զոր ինչ առնէ զենութն, պարտի անդրէն հատուցանել. և թէ զնա ոչ գիտիցէ տացէ աղքատաց. Դարձեալ եթէ ետ ՚ի փոխ զվատն. զի առցէ զլաւագոյն:

Վ̃ն ճարտարապետաց և արուեստաւորաց.

Յայսպիսեացս խնդրեա եթէ արար ինչ անարժան, արուեստիւն իւրեանց. այս ինքն կազմել մահագեղս և նարդս և այլ այնպիսիս: Նաև գիտելի է զի են ինչ որ հազիւ միայն առանց մեղաց. ոմն է զինուորութիւն և վաճառականութիւն. զայնպիսիս յորդորեա զի արասցեն զգործս իւրեանց բարի դիտաւորութբ. այսինքն. զինուորն պատերազմեսցի վն հաւատոյ՝ և վն հասարակաց օգտի. և վաճառականն վն ցուցանելոյ զհարկաւոր պէտս իւր. և կամ վն առնելոյ ողորմութի: Դարձեալ խնդրեա զայնոսիկ որք առնեն սուրս. զէնս նետս և վաճառեն այնպիսեաց զորս գիտեն է թէ չարաչար առնուն ՚ի կիր. քան զի պարտականին ամ չարեացն որ պատահումն յայնմանէ. ՚ի գուսանացն և ՚ի կատակեր ԻԳ

գողացն

գողացն խնդրեա՛, եթէ արար գործելի
խաղս. և կամ խօսեցաւ աղտեղի բանս.
կամ վատահամբաւեաց և նախատեաց
զոք. խնդրեա՛ 'ի դրամահատացն եթէ
խառնեաց անդ պղինձ և կամ այլ ինչ. և
կամ արար թեթև ագոյն քան զսահմա
նեալն. Դարձեալ եթէ գիտութ̃ն ետ
զղալպ դրամ̃ ընդ լաւի խնդրեա՛ 'ի
հաց եփէն. եթէ խաբեաց զհաց գինան
'ի կշիռն. կամ յայլ ինչ. 'ի գինի վաճա
ռէն խնդրեա՛. եթէ զգինի միոյ երկրի
վաճառեաց ոպ̃ միւս այլ երկրի. դար
[...]ձեալ եթէ յետ որոյ եղև համբաւ զնմա
[...]ել զգինիս՝ անոյշ՝ վաճառեաց
[...]կ անուամբ և գնով այնորիկ՝ և
[...]ուր խառնեաց անդ. դարձեալ ե-
[...]թոյլ ետ 'ի տան իւրում առնել խա
[...]ն համեստս և արգելեալս. բանս աղ
[...]ս. և սուտ երդմունս. զոր կամէր
[...] անել. դարձեալ եթէ ընկալաւ 'ի
տուն իւր գողս. բողս աւազակս. և այլ
սոյնպիսիս. դարձեալ խնդրեա՛ առ հա
սարակ յամ̃ արհեստաւորաց. եթէ խաբէ
ութ̃ի ինչ արարեալիցեն. զի որք խաբէ
ութ̃են իւրեանց զէնութ̃ին արարեալ
իցեն ումեք. պարտականեն այն քան ան
դրէն դարձուցանել. և եթէ զնո ոչ ճա
նաչեսցեն տացեն աղքատաց. դարձեալ

աւելի

աւելի ևնոր ինչ գտաւ յարուեստն իւր
որ առաւելէր վ̅ն ընդունայն և մնոտի
փառաց · քան վ̅ն հարկաւորութե։

Յաղագս չհնազանդութեան երիցու գործոց գլուխ. ԺԷ

Արդ խնդրեմ 'ի շինականացն և 'ի պար իէ
զամտացն եթէ հաւատան ըս̅տ հաւա
տոյ սբ̅ եկեղեցին ոյ · և եթէ գիտեն թէ
զինչ պարտին հաւատալ. այ̅ զաստուածանս
հաւատոյն · և զտասն պատուիրանսն · և
զգլխաւոր մեղսն · յորոց պարտին 'ի բաց
կալ· և եթէ գիտից են զհաւատամքն · զհայր
մեր · և ողջոյն մարիամ · և եթէ մկրտեալ
և դրոշմեալ . նա և յայլ խորհրդոցն հարց
ջիր · ըս̅տ գրեալ է 'ի ճառն ազահովթեն
Դ. արձեալ եթէ ոչ հնազանդեաւ քա
հանային իւրոյ · և կամ նախատեաց և
բանբասեաց զնա։ Դ. արձեալ եթէ ոչ
ետ նմա զտ̅ նորգն և կամ զյուղն և զա
զաղուենն եւ։ Դ. արձեալ եթէ նուէրս և
ընծայս ոչ մատոյց քահանային իւրոյ ըստ
բարի որ սովորութե իւրոյ · և եթէ բան
առնելով ապականեաց զտօնս · և կամ որ
չարագոյնն և կաքաւելով · կամ այլ ան
արժան գործս առնելով։ Դ. արձեալ ե-
թէ ոչ պահեաց զպահս եկեղեցոյ ա-
ռանց հարկաւոր պատճառի։ դարձեալ
եթէ խոտեաց զբանադրութին · և ե-
մուտ բանադրած յեկեղեցի։ դարձեալ

եթէ

եթէ վկայեաց սուտ: դարձեալ: եթէ
արար ինչ զէնութի դրացեաց իւրոց. և
կամ ամբաստանեաց զնս 'ի ծածուկ ա-
ւաջի մն իւրեանց: դարձեալ եթէ ա-
րար գողութի. կամ անիրաւութի. կամ
զէնութի ինչ ինքն կամ ընտան ինքն իւր
կամ անասունքն իւր. նա և եթէ եմուտ
'ի կոպարս անդաստանաց այլոց. յորմէ
լինին աղմուկք. կռիւ. ատելութի. և
այլ բազում չարիս. այլ և պարտականէ
զայսպիսի անիրաւութիս անդրէն դար
ձուցանել: դարձեալ խնդրեա եթէ եր
[illegible]րծ և մշակն արարին նենգութի
[illegible]րեանց: Դարձեալ եթէ ոչ հեր
[illegible] սերմանեաց զանդաստանն իւ
րոյ [illegible] ժամանակի: Դարձեալ թէ ոչ հա
[illegible]ն իւրում զհարկս և զայլ զպատ
[illegible] որ ըստ իրաւանց. Դարձեալ
[illegible] մարդկան և ոչ խարհի երկիւ
[illegible]ր ինչ ընդ դէմ այ. յորմէ առա
ւել պարտէ երկնչել: դարձեալ եթէ
ուխտսն և ոչ կատարեաց: դարձեալ
եթէ 'ի ժամանակս ցասման և նեղութե.
որ յայ ոչ համբերեաց. այլ տժգոհեաց
և ասաց ինչ ընդ դէմ այ: դարձեալ ե-
թէ պարծեցաւ և արար աղմուկս և
ճռիւս և արբեցութիւ: Նա և հարցջիր
յամ գլխաւոր մեղաց. որք գրեալ է 'ի վե
րագոյն ձառագ:

Վասն աշխատաւորաց. ԽԸ

Ի վարձկան աշխատաւորացն խնդրեա՛
եթէ խորամանկութե՛ արար ըզգործս
իւր. և կամ խնայեաց զինքն աշխատու
թենէն մի՛ որոյ 'ի վարձուկալեալ եղև
և կամ եթող ըզգործ այնմ որ 'ի վարձու
կալաւ զնա և գնաց յայլ ուրեք. և կամ
թէ շրջեցաւ դատարկ: դարձեալ ե
թէ առաւել կամեցաւ մուրալ քան ա՛շ
խատել: դարձեալ եթէ աշխատին ան
համբեր եղև և տրտմջող: դարձեալ խն
դրեա՛ յայսպիսեացս յանցերաց որ եդեալ
են սկիզբն գրոցս:

Վս արքայական նորընծայից աշխարհականին.

Արդ յետ խոստովանելոյն յորժամ ոչ ԽԹ
ունիցի այլ ինչ մեղք իմաի խոստովա
նողն. և դու խրատեցեր զնայ ըստ այնմ
կերպին որ թվեցաւ քեզ պիտոյ էր նմայ
սաստեցես նմա՛ զի թէ այլ ինչ մեղք ե
կեսցէ 'ի միտս նր՛ դարձցի առ քեզ եթէ
կարասցէ գտանել զքեզ և զայս փութով
արասցէ նա. և բազում անգամ թէ
հարկլինիցի. և թէ կամաւ ինչ պահեաց
'ի խոստովանելն. ոչ կարէ զայն այլում
խոստովանել: Այլ միայն թէ զա՛մ խոս
տովանութիւն կրկնեսցէ յառաջին նր: Ա
պա սաստեցես նմա՛. զի դարձեալ 'ի
ծունկս իջանիցէ ո՛պ սկիզբն խոստովա
նու

նութեն. և 'ի վերջքն ասասցէ մեղայ
այսպիսի մեղս և այլ բազումս. խորհր
դով. բանիւ. գործով. ծուլութ: Ս՝եղա՛
աղաչեմ զքեզ արձակեա զիս 'ի մեղաց
'իմոց. և աղօթեա վն իմ. բայց դու նախ
քան զարձակելն զնա խնդրեա 'ինմանէ.
թէ զղջացեալ է. և ցաւի վն մեղացն իւ
րոց. և ունի իմտի զգուշանալ յամ մահու
չափ մեղացն իւրոց. և թէ պատրաստ է
հատուցանել ում պարտի առանց յապա
ղելոյ ըստ իւրում կարողութն. մի թէ
հրամայէ խնդրել 'ի փոխատուացն յերկա
նա[illegible]մանն զոր թէ պատասխանես
[illegible] արձակեսցես զնա. ասելով նախ
[illegible]ի քեզ մարդասէրն ած հզօրն և
[illegible]ն. Եւ ապա յարեսցես 'ինոյն:
[illegible] արձակեսցէ զքեզ. և ես իշ
[illegible]թբ զոր ունիմ 'ինմանէ կու առ
[illegible] զքեզ յամ մեղացս այսոցիկ զոր
[illegible]ովանեցար և զորմոռացեալ ես և
զոր այժմ ոչ է 'ի միտդ քո. անուն հօր՝
և որդւոյ՝ և հոգւոյն սրբոյ՝ ամէն. Եւ պէ
տոյ է գնել զձեռն 'ի գլուխ նր թէ կե
նիցէ ոչ է պարտ. Բայց առնել զնշան
խաչին 'ի գլուխ նր պարտ է. Իսկ խոս
տովանողն թէ ունիցի այնպիսի ինչ մե
ղք յորմէ դու ոչ կարասցես արձակել
զնա. Այսպէս ասասցես.

Տր̃ յս̃ քս̃ արձակեսցէ զքեզ. և ես իշ
խանութե̃ս զոր ունիմ 'ի նմանէ յա̃մ
մեղաց քոց յորոց կարեմ արձակել զքեզ.
անուն Հօր և որդւոյ":

Եւ յայնժամ ցուցցես նմա զմեղսն զայ
նոսիկ որոց դու ոչ կարասցես արձա
կել զնա. և վս̃ այնոցիկ յղեսցես զնա առ
եպիսկոպոսն. կամ առ Հայրապետն. որք
կարեն արձակել զնա. և կամ առ այնո
ցիկ որք ունին զիշխանութիս նց̃:

Արդ եթէ մեղքն այնպիսիկ յայտնի իցեն
վս̃ որոյ առաքեսն. գրեա' 'ի քարտիսի
զոր խոստովանողն տարցէ ընդ իւր՝ և
ցուցէ վերնագունին: Իսկ թէ ի ծա
ծուկ իցէ ասասցես նմա զի երթեալ խոս
տովանեսցի բերանովն իւրով 'ի ծածուկ
առաջի Հայրապետին. կամ եպիսկոպո
սին. այլ թէ կարծիցես եթէ նա ոչ կա
րասցէ խոստովանիլ վս̃ բազմութե̃ խոս
տովանողացն որ շուրջ զնովաւ իցեն. մա
նաւանդ յաւուր մեծի Հինգ շաբաթին
և կամ խոստովանողն իցէ անհմուտ. մինչ
զի ոչ կարասցէ առնել զանազանութի
'ի մէջ մեղաց իւրոց և յիստակ խոստովա
նիլ. գրեսցես զմեղսն զայնոսիկ 'ի քար
տիսի՝ այլ ոչ զանուանս խոստովանողացն
և կնքեսցես զգիրն՝ և տուր ցխոստովա
նողն. և զգուշացուսցես զնա զի մի կոր

ուսցէ զգիրն. և մի տայցէ յայլում ըն
թեռնուլ. բայց միայն այնմ առ որ ա-
ռաքի. զի մի յայտնեսցի մեղքն՝ և լինի
ցի գայթագղութն. իսկ զգիրն գրեսցես
այսպէս. Առաքեմ առաջի հայրութեդ
զգրաբերդ զի արձակելով զդա յայս և
այս ինչ մեղաց. և տալով դմա զփրկա
կան ապաշխարութի. և հաշտեցուցես
զդա ընդ Սբ մօր եկեղեցոյ. զայսպիսի
բանքս և զնմանս սոցին գրեսցես 'ի քար
տիսի անդ: Իսկ եթէ եպիսկոպոսն դար
ձեալ առաքեսցէ առ քեզ զխոստովա
նող[illegible]ով. զի դու դիցես դմա ապաշ
խար[illegible]. արա այնպէս զոր ինչ գրեալ
իցէ: [illegible] թէ դարձցի առ քեզ առանց
գր[illegible] սեմ քեզ զի ընդ հանրականս
[illegible] արձակեսցես զնա և դիցես նմա ա-
[illegible]ութի. եթէ վերնագոյն ոչ իցէ
[illegible] եւ թէ եդեալ իցէ յորդորես
[illegible] զգուշութբ կատարել: Իսկ ե-
թէ խոստովանողն ոչ կամիցի պահել
զինքն 'ի մահու չափ ինչ մեղաց. և կամ
ոչ զղջայ. և կամ ոչ կամի անդրէն դար
ձուցանել զանիրաւութբ առեալն. աս
տասցես ցնա եթէ ոչ կարեմ արձակել
զքեզ. և թէ խոստովանութիդ այդ ոչ
փրկեսցէ զքեզ եթէ այդպէս մեռանիցիս
Եւ թէ յետոյ լուսաւորեսցէ Աճ զսիր

տս նր

տոս Տէր տալով նմա զճշմարիտ զղջումն։
Դարձեալ խոստովանեսցի քեզ կամ այլ
ումն. զի ընկալցի զարձակումն. սակայն
մի կարծեսցէ թէ առաջին խոստովանու
թիւն այն ոչ եղև նմա աւգուտ ինչ վ͞ս
զի ոչ էր արձակեալ։ Ուսուսցես նմա ե-
թէ օգուտ էր զի այնու պահես զսովորու
թի եկեղեցւոյ որ հրամայէ իւրաքանչիւր
ումեք խոստովանել մի անգամ 'ի տարւոջն
զոր թէ առնէր' մեղանչէր և այնու մա
հու չափ. նա և թէ թվեսցի քեզ դի
ցես 'ի վ͞ր Տ͞ր զի լուիցէ այսքան քարոզ.
և զի հանապազ աղաչեսցէ զա͞ծ առնել
ընդ ինքեան ողորմութի։ Իսկ յետ որոյ
քահանայապէս ուսուցեալ իցես եթէ
ոչ կարեմ արձակել զքեզ մինչ և ճշմարտա
պէս զղջասցիս' այլ աղօթեմ վ[illegible]
Ցայնժամ ասա 'ի վ͞ր Տ͞ր։ Ողորմեսցի ք-
մարդասէ։ այլ մի արձակեսցես զնա ո͞չ
վերադոյնդ ասացաք։ Նաև ասասցես նմա
թէ զոր ինչ եդի վ͞ր քո ոչ զապաշ
խարութի եդի. այլ զի ա͞ծ փութով ո-
ղորմեսցի. և ուղղէ և լուսաւորէ զքեզ։
Իսկ յորժամ զճշմարիտ զղջացեալն ար
ձակեսցես 'ի մեղաց. արձակեա և զնա ա-
պաշխարութեցն զորմոռացեալ իցէ զոր
եդեալ իցեն 'ի վ͞ր Տ͞ր այլ խոստովանա
հայրքն. և զապաշխարութի զոր ունիցի

իմոց

իմոյ և ասասցէ թէ ոչ կարեմ կատարել
փոխեա՛ զայն՝ եթէ երևեսցի քեզ օգուտ
գոլ. մի թէ 'ի վերնաբանէն իցէ այն
եդեալ 'ի վ՟ր ն՟ր. և կամ վ՟ն այնպիսի մե
ղաց յորոց դու ոչ ունիցիս իշխանութի՟ն
արձակելոյ. և այս իմացեալ լինի եթէ
խոստովանողն այն ոչ իցէ մերձ 'ի մահ.
զի յայնժամ կարես արձակել զնա և զա՟մ
ինչ առնել: Դարձեալ ծանուսցես նմա
զի եթէ զապաշխարութի՟ն իւր կատա
րեսցէ մինչեւ 'ի մահու չափ մեղքն.
Դարձեալ պարտականէ կրկնել զապաշ
խարութի՟ն. Ո՟րդ հայելով որպիսութի՟ն
խոստովանողին թէ որպիսի են խոստո
վանեալ մեղքն եթէ ծերք թէ երիտա
սարդ. փարթամք թէ աղքատ. առողջ
թէ հիւանդ. յօժարք թէ տարտամ
ըստ որպիսութի՟ն իւրեն դիցես զայնպի
սի ապաշխարութի՟ զոր կարծիցես թէ
կատարելոց իցէ, և ոչ զայլ: բայց միշտ
ասասցես նմա և ցուցցես թէ որքան ա
պաշխարութի՟ պարտականէ վ՟ն մեղաց
իւրոց ըստ կանոնաց. այլ վ՟ն այն ոչ [illegible]
'ի վ՟ր քո. զի երկնչիմ թէ ոչ կատարես
ցես. վ՟ն զի ընդ ոչ կատարելն զապաշ
խարութի՟ն մեղանչես: Ո՟րդ ապաշխա
րութի՟ ըստ կանոնացն. տամ վ՟ն իւրա
քանչիւր մահու չափ մեղաց. բայց վ՟ն

պատճառաց կարեն յաւելուլ կամ պակա
սեցուցանել։ Քանզի վն պտունկութեն քա
հանային. տասնամէ ապաշխարութի. և
թէ ընդ հոգևոր դստերն իցէ անկցի. վն
պտունկուէ եպիսկոպոսին. տասն և հինգ
ամ. Սուտ երդումն և երդմնազանցն քա
ռասուն օր հաց և ջուր կերիցէ։ Սպանող
քահանայի. երկոտասան ամ ապաշխարե
ցէ։ Այն և այլ բազում ապաշխարութիք
վն զանազան մեղաց. գիտ՛ի կանոնքն և
կամ հարց զհմտագոյնսն. նա և ասասցցես
նմա. թէ զոր ինչ բարի գործեսցես՝ և նե
ղութեց համբերեսցես եղիցին՝ ի թողու
մեղաց քոց։ Դարձեալ ասասցես նմա՝ եթէ
թողութիքն զոր տան առաջնորդքն կարեմ
նմա օգնել՝ թէ արասցէ զայն ինչ առանց
մահու չափ մեղաց. վն որ տուեալ [illegible]
թողութիքն այն. և թէ ոչ՝ ոչ լինին [illegible]
օգուտ. և ուսուսցես զնա՝ զի խնդրեսցէ
թէ վն որոյ իրի տուեալ լինին թողութիքն
այն։ Դարձեալ եթէ կարծիցես եթէ վն
պատճառի իմի ոչ կատարեսցէ զեդեալ ա
[illegible]խարութին իվրն. դիցես այլ ապաշ
խարութին ածելով. եթէ զայս ինչ օր ոչ պա
հեսցես պահսկերակրեսցես մի. կամ եր
կու աղքատաց։ Դարձ օգուտէ նմա. զի գրե
ցես զապաշխարութի նր՛ի քարտիսի. և
տացես ցնա զի մի մոռասցի. և ըստ այսմ. ոչ

լինիցի հարկ կրկնել զխոստովանութիւն իւր
Պ·ձլ գիտելի է զի վ՟ ծածուկ մեղաց ոչէ
պարտ դնել ամենեւին յայտնի ապաշխա
րութի· զի մի լինիցի գայթակղութիւն եւ չար
կարծիք յայնմանէ։ Պ·ձլ զգուշասցիս զի
մի դիցես այնպիսի ապաշխարութիւն որ լի
նիցի պակասութիւն այլոց։ Պ·ձլ որ քան կա
րիցես դիցես այնպիսի ապաշխարութիւն որ լի
նիցի ընդդէմ մեղացն· որպէս բղջախո
հին պահքն· ագահին ողորմութի· հպար
տին աղօթք։ Պ·ձլ գիտելէ· զի հանդիսի
ապաշխարութի· եպիսկոպոսն միայն կա
րէ դնել· եւ կամ քահանայն հրամանաւ՟ նոր
[illegible] յայտնի ապաշխարութի· այս ինքն եր
[illegible] խոստում կամ օտարութի· կամ կանգ
[illegible] ութեան եկեղեցւոյն· եւ կամ զայլ սոյն
[illegible] կարէ դնել իւրաքանչիւր քհն·ի
[illegible] ամ որ խոստովանի նմա։ Պ·ձլ ոչ է
հարկ զիւրաքանչիւր յայտնի մեղաց դի
ցէ յայտնի ապաշխարութիւն· բայց մի այն
զի ապաշխարողն բարեվարուքն իւրօք
բարձցէ զգայթակղութիւն զոր [illegible]

Յաղագս ապաշխարութեան հետեւանաց [illegible]
Ա — [illegible]

Ա Ի հիւանդացն նախ հարցջիր վ՟ բանադ
րութեն· գուցէ բանադրեալ քիցեն·
զոր թէ գտանիցես զնա բանադրեալ· նախ
քան զամ արձակեա զնա ի բանադրութե

 նէն

նէն • բայց յառաջ երդուեսցի • զի թէ ա֊
ռողջասցի զոր ինչ և եկեղեցի սահմանես
ցէ այնպէս արասցէ զիրն զայն վն որոյ բա
նադրեցաւն. Իսկ թէ իցէ բանադրեալ վն
մեծ յանցանաց • մի արձակես զնա եթէ
նախ ոչ արասցէ զոր ինչ պատշաճնիցէ և
թէ կարասցէ • և կամ արասցէ դաշն զի
ինքն կատարեսցէ յետոյ • կամ այլոք վն նր
և յայնժամ արձակեսցես զնա • իսկ թէ ա֊
րարեալիցէ այնպիսի մեղք • զոր թէ առո
ղջէր երթայր ի հայրապետն • որպ վն հար
կանելոյն զեկեղեցականս • կամ զկրօնաւ
որս • յայնժամ դիցես ՚ի վր նր փրկութ երդ֊
ման • զի թէ առողջասցի երթիցէ առ հայ
րապետն • և կամ առնորին լեկատն • նա և
ասասցես զի թէ առողջասցի եկեսցէ առ
քեզ • և զվերնագոյնն ընկալցի զապաշխա
րութի • և ուսցի թէ զինչ պարտի առնէ և
քանզի պարտէ այնպիսոյն յորժամ առող
ջասցի հրամայել զօրութբ յառաջագոյն
երդմամբն • զի այլ մի ևս հարկանիցէ զեկե
ղեցական կամ զկրօնաւոր • մի թէ կամիցի
[illegible]ծուցանել զինքն • և կամ հրամանաւ
առաջնորդաց նց արարեալիցէ զայն • և կ
ինքն իցէ առաջնորդ նց • և կամ մտանիցէ
՚ի կարգս նց • և լինիցի ընկեր նց • քանզի զա
ռաջնորդքն և զկրօնաւորսն՝ պարտէ ար
ձակել առանց երդմնեցուցանելոյ • բայց

դգո

զգուշասջիր զի մի դիցես փորձութեան երդմանն
այնպիսի ինչ 'ի վերայ նորա զոր կարծիցես թէ ոչ
կատարելոցէ· իսկ եթէ այնպիսի հիւան
դ լինի ոչ իցէ երկիւղ մահու։ Ապա ասա՛ նմա
զի տացէ զինքն արձակել 'ի բանադրութե
նէ· և ապա դու արձակեսցես զնա 'ի մեղաց
իւրոց· և յորժամ զայս ինչ արարեալ իցէ ա
լսեա՛ զխոստովանութիւն հիւանդին և յորդո
րեա՛ զնա· 'ի ճշմարիտ զղջումն· և զի հաս
տատապէս դիցէ իմտի յայնմ հետէ· ապա
հել զինքն 'ի մահու չափ մեղաց· և զի ան
յապաղ անդրէն հատուցանիցէ եթէ պար
տական իցէ ումեք· և կամ խնդրեսցէ 'ի նո
[illegible] յապաղումն· և զի վասն կարասցէ զոր
[illegible]ճարանիցէ առանց հայթայթանաց· և
[illegible] ժամ արձակեսցես զնա 'ի բանադրու
[illegible] և 'ի մեղաց· այնու պէրպիւ որ վերա
գասացաւ· և հաղորդեցուսցես ընդ մօր
եկեղեցւոյ· և տացես 'ի ձեռն խորհրդոյ ե
կեղեցւոյ· իսկ յետ արձակելոյն եթէ իցէ
երկիւղ մահու ոչէ պարտ այնպիսոյն դնել
ապաշխարութիւն· այլ ծանուցես նմա զի
առաւել զզղջասցի ի մեղաց· վասն զի ոչ [illegible] է
տանել զարտաքին ապաշխարութիւն։ Բայց
պարտէ ասել նմա եթէ դու էիր առողջ
ըստ կանոնաց զայս ինչ ապաշխարութիւն պար
տական էիր տանել այսքան ժամանակս·
այլ զի հիւանդես՝ ոչ ինչ դնեմ 'ի վերայ քո

Այնկայն տամ խրատ զի ասասցես առնել
սղորմութե՟ն և աղօթք և այլ ինչ օգնականութե՟ն վս՟
մեղաց քոց։ Իսկ եթէ առողջասցիս եկես
ցես առ իս և տացես զապաշխարութի՟ն զոր
եդից ՚ի վ՟ր քո։ և թէ յոժար կամօք խոս
տանայցէ առնել, տացես նմա զմարմինն քն՟
և ուսուսցես զնա զի խնդրեսցէ տալ նմա
զվերջին օծումն՝ եթէ ք՟ն իցէ բայց
դու ով խոստովանահայր՝ լեր քաջ և հա
ւատարիմ փոխանորդ այ՟ վս՟ այնոցիկ որք
իցեն մերձ իմահ։ զի յայնժամն աշխարհա
ցուցանէ օիբել զայն ինչ որ իւրն է։ և ոչ
հոգայ ինչ յայնցանէ որք երթան յայնկոր
հես։ Իսկ եթէ առողջասցի հիւանդն՝ նախ
քան զփոխելն զբարս դիտաւորութիւն իւր։
եթէ ինքն ոչ եկեսցէ՝ կոչեա առ քեզ և
դիր ՚ի վ՟ր զապաշխարութի՟ն մեղաց իւրոց ը՟ստ
այնմ կերպին զոր պրտէ դնել առողջացե
լոյ։ Բայց թէ արձակեսցես զնա յայնպիսի բանին
դրութեց յորոց ոչ կարէ իր արձակել ՚ի ժա
մանակս առողջութեն։ առաքեա զնա առ
վե[illegible]ագոյնն։ որ յառաջագոյն ասացաք
[illegible]արտասցէ զոր ինչ հրամայեսցէ նմա։ Իսկ
եթէ մեռանիցի, զոր ինչ յանձնեաց քեզ՝
հաւատարմապէս և առանց հեղգանալոյ
կատարեսցես զայն։ և զժառանգսն՝ և զաղ
գականսն՝ և զմօտաւորսն յորդորեսցես հո
նապայ։ զի պահեսցեն զհաւատարմութի՟ն

ընդ

ընդ մեռելոյն. և զոր խոստացան նմա ա-
րասցեն. և զկտակն փութով կատարեսցեն
Մանաւանդ եթէ իցէ պարտական
պարտուց. կամ անդրէն հատուցանելոյ
զի տացեն զայն. զի ըստ կանոնաց պարտակա
նեն կատարել զոր ինչ խոստացան առնել։

Սովորեցոյ Գիրս Խոստովանութեան.

Յատուկ խոստովանութեն. զոր պարտէ
խոստովան որդւոյն ասել առաջի խոս
տովանահօրն. որէ գլուխ քսան. և այն
պէս սպարտի խոստովանի զոր մեղաւ. որ
թէ [illegible] ոչ մարդոյ. որք են այսոքիկ։

ա Առաջինն. թէ խոտորեցաւ սիրտիմ
'ի պա[illegible]անս յայլ ազգեաց. 'ի հրէից. կ
'ի հե[illegible]նոսաց. կամ 'ի հերձուածողաց.
կ[illegible] գ[illegible]ուրացայես 'ի կրօնս նցա որք են
[illegible]ակ քի. և հայհոյիչք ածութեն նր։

բ Երկրորդ եթէ սուտ երդուայ 'ի քս ած
ջեկեղեցի. և յիմ դատարկ և յունայն բա
նս երդուելով 'ի յահեղ անուն ածունն։

գ Երրորդ եթէ ծուլացայ և հեղգացայ 'ի
յաղօթս և յեկեղեցի. 'ի տօնս տրունակ[illegible]
'ի տօնախմբութիս և 'ի յիշատակս սրբոց։

դ Չորրորդ եթէ եկն հայհոյութի 'ի սիրտիմ
'ի յած և յեկեղեցի. 'ի սրբ ածածին և այլ սրբս

ե Հինգերորդ՝ եթէ անարգեցի զհայր
իմ կամ զմայր և հայհոյեցի զայլ ոք։

զ Վեցերորդ եթէ ս[illegible]անի զմարդ. խորհրդով
կ բանիւ. կ գործով։

Եօթներորդ՝ եթէ անկաւ թերուն սիր Է
տիմ․ ՚ի յած․ կամ ՚ի մջ ածածին կուսն․ և
կամ ՚ի խորհուրդ մջ մարմնոյ և յարեանն
քի․ և կ այլ ամ մջ խորհրդս եկեղեցւոյ։
Ութերորդ եթէ անկայ ՚ի պոռնկութի․ ընդ Ը
հաւատացելոյ կամ ընդ անհաւատի ընդ
ծանօթոյ՝ կամ ընդ օտարի․ ընդ արուի կ
ընդ իգի․ կամ ընդ այլ ըստեղծուածոց։
Իններորդ՝ եթէ ցանկացայ ընդ տեսսերե Թ
սաց ուժեք․ խոտորեցաւ սիրտիմ և ջեռաւ
մարմին իմ․ և զօրացաւ տրփումն ցանկուե
Տասներորդ՝ եթէ գողացայ զինչս այլոց Ժ
մեծ կամ փոքր․ շատ կամ սակաւ․ պատ
ւական կամ անարգ․ հաւատացելոյ կ ան
հաւատի․ մեծատան կամ աղքատի․ եկե
ղեցւոյ կամ ժողովրդեան․ զիմոց կ զայլոց։
Մետասաներորդ՝ եթէ ցանկացայ մեծու ԺԱ
թն կամ հարստութե․ ոսկոյ կամ արծա
թոյ․ հանդերձի․ կամ ստացուածոց․ տան
կամ անդաստանի․ խաշանց կամ հօտից և
կամ այլ ստեղծուածոց․ Երկոտասան ե- ԺԲ
րորդ՝ եթէ անյագութբ կերակրեցայ․ և
[...]եցի զորովայնիմ․ և կամ յագեցայ գի
նով յիմարութբ և արբեցութբ․ և կամ
նախ քան զկերակուրն կամ յետ կերակրոյն
թարց օրհնութե և գոհանալոյ զանէ կե
րակրեցայ։ Երեքտասան երորդ՝ եթէ ԺԳ
տրտմեցայ վն մարմնաւոր ցանկուեց՝ պա
կասե

կասելոյ և կամ վն մարմնաւոր աղագակա
նաց մեռանելոյ նստայ 'ի սուգ տրտմեալ։
ԺԴ Չորեք տասան երորդ՝ եթէ բարկացայ
եղբօրն իմ տարապարտուց. և զդառնու
թիւնից իմոց հեղի 'ի վ֊րնն. կամ զարկի ձե
ռամբ կամ գաւազանաւ. կամ տալով հայ
ԺԵ հոյունս առ 'ի զայրացուցմն։ Հնգետասան
երորդ՝ եթէ ձանձրացայ յաղօթս կամ 'ի
պահս կամ 'ի գործս մարմնոյ և կամ հոգև
որ. 'ի յուսումն կամ 'ի յարուեստս. և կամ
ԺԶ այլ բարեգործութեան։ Վեշտասան երորդ
եթէ նախանձեցայ ընդ աջողութիս այլոց.
ընդ [illegible]ութին կամ ընդ արուեստս. ընդ
հա[illegible]թին կամ ընդ զօրութին. և այլ այս
ԺԷ պիսի[illegible]. [illegible]օթն և տասն երորդ՝ եթէ հպար
տ[illegible]բարտաւանութբ. 'ի յաղօթս
[illegible]րտասութս. ողորմութն իմ և կամ գի
տ[illegible] 'ի հանդերձ իմ և 'ի ստացուածս։
ԺԸ Ութ և տասն երորդ՝ եթէ մեղայ հինգ ըզ
գայութբս իմ։ Աչօքս 'ի չարն հայելով.
ականջօքս լսելով. բերանովս զվաթարս
խօսելով. ռնգամբս իմ 'ի չարսն հո[illegible]
լով. ձեռամբս զրկելով և գողանալով. և
ԺԹ այլ սոյնպիսի։ Ինն և տասն երորդ թէ մե
ղայ խորհրդով որտիս չարութե. բանիւ
և գործով կատարեալ զամ գործս չարութե
Ի Քսան երորդ. եթէ ոչ ողորմեցայ աղքա
տի. և ոչ գթացայ 'ի քաղցեալսն և 'ի ծա

ռաւե

բուժալսն · 'ի մերկսն և 'ի հիւանդսն 'ի
բանդ արգելեալսն և 'ի կապեալսն ։

ՎԸ. Որպէս վասն խոստովանութեան.

Պատրաստ արարէք զճանապարհս տն̄· ասէ աւետարանն · ըստ օգոստինոսի մե-
ղքն թէ մեծիցէ և թէ փոքր՝ անպատիժ-
մնալ ոչ կարէ · զի կամ պատժի զղջմամբ·
և կամ յայն դատապարտելով այլ դադ ար-
ածայինն վրէժ խնդրութեն · եթէ յառա-
ջեսցի մարդկային խոստովանութե վն̄ այն
պարտէ զղջալ խոստովանութբ̄ և ապաշ-
խարութբ̄ · և այն վն̄ բազում պատճառաւ
Նախ զի մարդիկ երեք կերպիւ մեղանչեն ա̄
ընդդէմ այ̄ · խորհրդով · բանիւ · և գոր-
ծով: Խորհրդով որպ̄ ասէ սաղմոսն խորհե-
ցան զանօրէնութի 'ի խորշս իւրեանց · բա-
նիւ որպ̄ ասէ · դաւիթ · սիրեցեր ն...
խօսս կործանման և զլեզուս՝ · գործով որպ̄
ասէ եսայի · գործեին զանօրէնութի ·
զչար առաջի աչաց իմոց · վն̄ այն պար-
տէ զղջալ սրտին · խոստովանիլ բերա-
նոյ · ապաշխարութիւն գործոյն ։
Երկրորդ՝ զի զղջումն · և խոստովան- բ̄
ութի և ապաշխարութի · ցուցանեն
զերեք օրեայ թաղումն քի · զի զղջումն
նշանակէ զառաջի օրն որ էրկէս · զի ոչ
ոք կարէ կատարելապէս զղջալ: Իսկ
խոստովանութի · զերրորդ օրն որէր

 իշխան

իլման և ան պակաս. և այս կարելի է ա̃մ
մարդոյ լիակատար զա̃մ գործեցեալ
մեղս իւր խոստովանել: Իսկ ապաշխա
րութիւն զերկրորդ օրն նշանակէ. որէ
թերի. զի ոչ ոք կարէ կատարելապէս
ապաշխարել:

գ̃ Երկրորդ ցուցանէ զերեք օրն. որ նը
ա̃ծածինն կորուսեալ էր զորդին և գտաւ

դ̃ Չորրորդ ցուցանէ զերեք օրեայ մե
ռեալն զոր յարոյց յս̃: զաղջիկն 'ի տանն.
զմիամօր որդին այրոյն 'ի դուռն նայինն
քաղաքին. և զղազար 'ի դերեզմանէն.
[illegible]կն. բանիւ. Ոմանուկն մերձե
[illegible]ղաղար լալով և աղօթելով:

ե̃ [illegible]որդ ցուցանէ զսանդուխքն յա
[illegible]որէ երկու կողմն և մտանէր. և
[illegible] ելանէին և 'ի ջանիցէին. և
[illegible]եալ 'ի գլուխ սանդխոյն. զի
յետ զղջմանն. և խոստովանութեան. և ա
պաշխարութեան. տ̃րն մերձենայ 'ի հոգին
և թողու զա̃մ մեղս. վ̃ն զի մեղացն խառ
վի ա̃ծ ընդ մարդոյն. և երիւ[illegible] այս.
հաշտի: Իսկ այս յայտէ 'ի բանէն ք̃ի ըն
ասէ 'ի ղուկաս աւետարանն. վ̃ն անա
ռակ որդոյն. թէ ո̃չ բաժանեցաւ 'ի
հօրէն. և կամ ո̃չ դարձաւ առ հայրն.
և թէ հայրն ո̃չ ընդունեցաւ զնա:
Նաև զի ասէ աւետարան թէ գնաց յաշ

խարհ

խարհ հեռի. երկու զի վատնեաց զամ՟
ինչ զոր ունէր. երեք զի եղև սով սաս
տիկ աշխարհին այն մեկ. չորս զի գնաց
առ միոյն 'ի քաղաքացոց անտի: Եւ ա-
ռաքեաց զնա յագարակ իւր արածել
զխոզս: Վեցերորդ՝ ցանկայր լնուլ զո
րովայն իւր 'ի կերակրոյ խոզիցն: Նոյնպէս
մեղաւորն վեց կերպիւս այս բաժանի յա՟յ
Նախ զի գնաց աշխարհ հեռի. ո՟չ ա-
ռէ սաղմոսն. հեռի է մեղաւորաց փրկու
թի. և յակոբոս առաքեալն ասէ. յոր
ժամ յամեմք 'ի մարմնի օտարանամք յա՟յ. ա
այս ինքն 'ի մարմնական ցանկութիս:
Երկրորդ՝ զի զշնորհսն և զառաքինութի բ
կորուսանէ մեղօք. ո՟չ ասէ երեմիաս. ո՟չ
անարգեղէր. կորուսանելով զշնորհս քո.
Երրորդ՝ զի լինի սով հոգևոր. զի որպէս գ
'ի մեղս՝ որէ սովորեալ. շնորհօք. ո՟չ ա-
սէ տ՟րն բռնաւորութիւս ան հնարէ լնուլ
սատ զփորն և անդ զմեղքն. վ՟ն այն ասէ յո
վէլ. աւերեցան շտեմարանք ցորենոյ ն՟ր:
Չորրորդ յարեցաւ առ միոյն 'ի քաղաքա դ
ցւոյն. զի մեղաւորն յարի առ սատանայ՝
որ է քաղաքացի դժոխոցն. և լինի ծառայ
ո՟չ ասէ յաւետարան. որ գործէ զմեղս
ծառայ է մեղաց:
Հինգերորդ՝ զի առաքեաց յագարակ իւր ե
արածել զխոզս. զի սատանայ առաքէ

զմեղաւ

զմեղաւորն զհետ ցանկութեան մարմնոյն.
Է Եւ երրորդ՝ զի ցանկայր լնուլ զորո-
վայնն 'ի կերակրոյ խոզիցն. Նոյնպէս մե-
ղաւորն հանապազ ցանկութեամբ ծարաւի է
մեղացն. և քաղցեալ որ ոչ երբէք յա-
գի՝ զի որով չափով մեղանչէ նոյն չա-
փովն փափագի. Եւ թէ ոչ դարձա-
ւ առ հայրն.
Նախ զի եկն 'ի միտս իւր. Երկրորդ զի
ասաց քանի վարձկանքն 'ի տան հօր
իմոյ հացալիցք. և ես աստ սովամահ
կորնչիմ. յարուցեալ գնացից առ հայր
[illegible] ացից նմա. հայր մեղայ յերկինս
[illegible] քո. Երրորդ՝ զի համարեցաւ
[illegible] րև զմի 'ի վարձկանաց. որ ցու-
[illegible] ղջմամբ խոնարհութիւն և ա-
[illegible] ութիւն. Այս և թէ հայրն ոչ ել
[illegible] առաջ. Նախ զի ել ընդ առաջ նր.
Երկրորդ զի ոչ յիշեաց զմեղս նորա.
Երրորդ զի ոչ պատժեաց զնա. Նոյն
պէս մեղաւորն յորժամ դառնայ առ
ա̄ծ. և ա̄ծ ելանէ առաջի նր. այնպէս
տալով շնորհ. Երկրորդ ոչ յիշելով բն
մեղս նր. ոչ առէ եղծեկեալ. թէ անօրէ
նութիւն նր մի յիշեսցի. Երրորդ զի որ
աստ դատէ զինքն ապաշխարութեամբ՝ անդ
ոչ դատի 'ի ա̄ծնէ. Ութ և ասաց ծառայ
ոցն ածուցէք զմա զառաջին պատմու

Ճան

ձան. և տուք զմատանին ՚ի ձեռս նր. և
զկօշիկն ՚ի յոտս նր. և զենէք զեզն պա
րարակ. կերիցուք և ուրախ լիցուք. ծա
ռայք են հրեշտակք և վարդապետք. զի
վարդապետք ասա զգեցուցանեն բարի
խրատով շնորհս. և հրեշտակ յերկինս ըղ
փառս։ Պատմուճանն է ան մե
ղուն զոր ադամ կորոյս մեղօք. զոր զղջ
մամբ և խոստովանութ և ապաշխարութ
դարձեալ զգենումք։ Մատանին է ճշմրտ
հաւատն. զոր մեղօք մեռանի. ոպ ասէ յա
կոբոս, հաւատ առանց գործոց մեռեալ է.
զոր կենդանանամ զղջմամբն։ Կօշիկն շնոր
հօքն են զոր մերկանամք մեղօք. և ագա
նիմք զղջմամբ. և խոստովանութ և ապաշ
խարութ։ Եզն պարարակ է. քս պատարագեալ
հոգւոյն սրբով և զենեալ ՚ի վր խաչին. զոր
այնոքիկ որ ուտեն ՚ի նմանէ. որ ունին զան
մեղուն հաւատ. զարդարեալ բարեգոր
ծութ. և զգեցեալ զշնորհս ՚ի վր հոգոյն։
Դարձեալ և ասէ ուրախ լերուք. զի ի դարձ մե
ղաւորին լինի. չորս ուրախութի. նախ ծննդ
եան. զի ասէ աւետարանն, կինն յորժամ
ծնանի տրտմութիւն է նմա. բայց յետ ծննդ
եան ոչ եւս յիշէ զնեղութի զի ծնաւ մարդ
յաշխարհ. կինէ տկարացեալն մեղօք՝ զի
յորժամ կամի զղջալ տրտմութի է նմա. և
յորժամ կորէ ոչ յիշէ զդառնութի. զի
ծնաւ

ծնաւ զհոգի փրկութե․ Երկրորդ յարութեն
զի մն դարձելոյն ասէ յաւետարան․ որդիս
այս մեռեալէր և եկաց․ կորուսեալէր և
գտաւ։ Երրորդ համբարձմանն՝ զի ասէ
երգսն․ ովէ սա որելանէ յանապատէ։
Չորրորդ գալուստ հոգւոյն․ զի ոպ առա
քեալքն, յետ որոյ թողեալ զաշխարհս և
հետևեցան քի․ առին զհոգին սբ․ նոյնպ
որք թողուն զմեղս և զղջան հետևին քի․ և
առնուն զհոգին սբ․ զի ասէ օգոստինոս․
ընդ ելանել պիղծ հոգւոյն․ մտանէ անդ
սբ հոգին, և քնխառաք յաւի՝ Պարտէ քհին
եօթն կերպիւ պահել զխոստովանութի․
[illegible] մ մեղս՝ ի խոստովանութն լսէ․ պար
[illegible] սատտ պահել․ իսկզբանէ մինչև ի
[illegible] չ յայտնէ թէ սպանեն․ կամ այր
[illegible] ամ յոյժ դին չարաչար տանջեն․
Երկու ոչ բերէ զմեղսն ի յերեսս խոստո
վան որդւոյն ոչ բարկութե և ոչ սխրով․ ասե
լով թէ դու այնպէս մեղաւորես․ Երեք
զի յորժամ տեսանէ որ զմեղս խոստովան
որդւոյն բանբասեն․ օգնական ոչ լինի բան
բասելով․ ապա որ չափ կարէ ծածկէ և
խաղաղէ որ չափ չար լինի և պատուէ․
Չորս եթէ ծառայ իւր և կամ ապասաւոր
իւր առ ինքն խոստովանեցաւ․ ոչ կարէ ի
գործոյն հանել զն մեղացն․ և կամ ի դու
րս առնել մինչև համբաւեսցի յայլոց․ այս

ինքն

ինքն ոչ յայտնի մեղք այլ կերպիւ։ Հինգ.
յորժամ եպն հարցանէ. ոչ կարէ ասել
խոստովանահայրն թէ ոչէ արժանի դայ
այդ կա.գիտ, և կ այլ ինչ իւք տան խոս
տովան որդւոյն. և քահանայն ասել ոչ կարէ
եթէ արժանի ոչ է դմ այդ պատուոյդ.
Եւ եթէ եպն անէծք և կամ տուգանք
դնէ 'ի վն քհին թէ ասա այսանուն մարդ
խոստովանեցաւ քեզ զայս ինչ. ոչ ունի քհն
հրաման ասելոյ և ոչ հրամանաւն եպ ասել.
և թէ երդումն տան քհին. պարտէ երդ-
նուլ և ոչ ասել. վն զի խոստովանութն մար
դոյ ոչ է ասացեալ այլ ած։ Եօթն՝ զմեղքն
ոչ ասէ մասնաւոր. կամ ընդ հանրական
զխոստովանելոյն սոյնպ թէ զայն մարդն
կուճանաչեմ. և կամ թէ մարդ մի լի այս
պէս խոստովանութին արար. և այսու
յայտնէ զմեղսն.

Յաղագս Ողջախոհութեան. ա
Յաղագս Ագահութեան. բ
...սան Անդրէն հատուցանելոյ. գ
Յաղագս Հպարտութեան. դ
Յաղագս Ծուլութեան. ե
Յաղագս Նախանձու. զ
Յաղագս՝ Բարկութեան. է
Յաղագս՝ Որկորամոլութեան. ը
Յաղագս՝ Մեղաց լեզուին՝ և նախ 'ի թ
ստութենէ.

 Յաղա

Ժ Յաղագս Երդման սուտ երդմնու-
թեան և երդմնազանցութեան։
ԺԱ Յաղագս Տրտնջման· բանբասանաց·
քսութեանց· կատականաց։
ԺԲ Յաղագս Պիւթութեանց և հմայութեանց։
ԺԳ Յաղագս Գայթակղութեանց։
ԺԴ Յաղագս Ուխտազանցութեանց։
ԺԵ Յաղագս Հարցանելոյ զեպ͞կոս և զայլ
առաջնորդս։
ԺԶ Յաղագս Հարցանելոյ զեկեղեցական·
և զթոշակաւորս։
ԺԷ Յաղագս ժ͞ղվրդապետ քհ͞նց և նոցին փո
[illegible] և այլոց որք լսեն խոստովանութիւն։
ԺԸ [illegible] Մրոնաւորաց։
ԺԹ [illegible] Պատաւորաց։
Ի [illegible]նադովլաց· և հոգաբարձուաց։
ԻԱ Յաղագս Բժշկաց։
ԻԲ Յաղագս Սրճպց և ուսուցչաց։
ԻԳ Յաղագս Իշխանաց· և այլոց ազնուականաց։
ԻԴ Յաղագս Ամուսնացելոց։
ԻԵ Յաղագս Վաճառականաց՝ և քաղաքացեաց։
ԻԶ Յաղագս Ճարտարապետաց· և արուեստաւորաց
ԻԷ Յաղագս Շինականաց և երկրագործ
ԻԸ Յաղագս Աշխատաւորաց։
ԻԹ Յաղագս Ապաշխարութեան հի-
ւանդաց· և որոց մերձ լինին ՚ի մահ։
Լ Յաղագս Արձակման և դնելոյ ապաշ-
խարութիւն։

ՀՄ
... ГОС. ПУБЛ. БИБЛИОТ...